

Lovforslagene sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslag til lov for Færøerne om folkepension vedtoges enstemmigt med 148 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændring i lov for Færøerne om invalideforsikring vedtoges enstemmigt med 151 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5223, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1181).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 91 stemmer; 58 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Jeg skal foreløbig forbigå dagsordenens punkter 8 og 9.

Man gik da til:

Tredje behandling af forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret fra 1. april 1958 til 31. marts 1959.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4928).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Lars P. Jensen: Efter vedtagelse, henholdsvis forkastelse, af ændringsforslagene til anden behandling udviser tillægsbevillingslovsforslaget for 1958-59 en indtægt på 295 036 106 kr. og en udgift på 290 514 355 kr. eller en merindtægt på 4 521 751 kr. Jeg kan herefter på hele finansudvalgets vegne anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Per Hækkerup: For få dage siden fejrede regeringen sin 2 års fødselsdag. Når man betænker, med hvilken uvilje den i sin tid blev modtaget af oppositionen, en uvilje, som med stabiliseringslånets gennemførelse forøgedes til et raseri af et omfang, der er usædvanligt på vore i øvrigt politisk rolige breddegrader, har oppositionskommentarerne til fødselsdagen været næsten lamme-fromme. Det skyldes selvfølgelig ikke et politisk hamskifte hos oppositionen eller dens presse, men alene den omstændighed, at regeringen har klaret sine opgaver godt, og at denne kendsgerning er indlysende for enhver.

Ved regeringens dannelse forelå den meget påtrængende korttidsopgave at standse faldet i valutareserverne og vende nedgang til ny stigning. Det er sket og sket på en meget overbevisende måde. Ved regeringens tiltræden var nettogælden til udlandet små 300 mill. kr. Året efter var gælden forandret til en beholdning på over 650 mill. kr. Med en fremgang på ca. 950 mill. kr. var korttidsopgaven løst i løbet af det første år. Siden er valutastigningen fortsat, således at vi nu to år senere har en beholdning på næsten 1 300 mill. kr. Det betegner en rekord, og forbedringen på i alt mere end 1½ milliard kr. i løbet af to år er ligeledes noget hidtil uset i Danmarks økonomiske historie. Præstationen formindskes ikke af, at der i maj er noteret en mindre nedgang i valutabeholdningen; den kommer ikke overraskende og nødvendiggør ikke nogen pludselig omvurdering af den førte økonomiske politik.

For en ordens skyld skal jeg gerne gentage det ofte sagte, at valutafremgangen ikke alene skyldes den gennemførte politik. Forhold, som Danmark ikke har nogen ind-

[Per Hækkerup.]

fyldelse på som f. eks. prisfaldet på råstoffer, har bevirket et bedre bytteforhold. Men fremgangen er opnået trods det velkendte forhold, at landbrugseksporten har mødt store vanskeligheder. Så meget glædeligere har den imponerende stigning i industrieksporten været, især i betragtning af, at den er gennemført på baggrund af en stagnerende international konjunktur.

Ved sin tiltræden proklamerede regeringen, at langtidspolitikken måtte sigte til at få produktionen i vejret og sikre en stor og stabil beskæftigelse. Efter en mindre tilbagegang i produktion og beskæftigelse i vinteren 1957-58 lykkedes det fra sommeren 1958 at få produktionen til atter at stige. Industriproduktionen har slået alle tidligere rekorder og ligger efter de sidst oplyste tal ca. 6 pct. højere end på samme tidspunkt sidste år og 4 pct. over det tidligere maksimumsår. Tilsvarende er arbejdsløsheden faldet. Ved sidste ugetælling var ledigheden under 20 000 mand eller nede på 2,8 pct. Det vil i praksis sige, at vi har nået fuld beskæftigelse.

Det er givet, at den pengeregighed, der har fulgt med valutaoverskuddet, i væsentlig grad har bidraget til det gode resultat; men underkendes kan det ikke, at den forsigtige finanspolitik har fremkaldt en tillid til stabiliteten i vor økonomi, som utvivlsomt har stimuleret erhvervslivet til investeringer. Det samme gælder den for to år siden gennemførte opmuntring til investeringer igennem de nye afskrivningsregler og loven om skattefri henlæggelser til investeringsfunds. Også på anden måde er opsparringen stimuleret. Såvel i statens egne investeringer som ved støtte til eksporten har det offentlige bidraget til en udvikling henimod fuld beskæftigelse.

Medens det altså i det første af regeringens leveår lykkedes at gennemføre korttidsprogrammet, er langtidsprogrammets første del, en øget produktion og beskæftigelse, realiseret i det andet år. Opgaven fremover på det økonomiske område bliver, kan man sige, at virkeliggøre langtidsprogrammets anden del: at sikre en varig forøgelse af beskæftigelsen. Det er et velkendt forhold, at efterkrigstidens stadig for store gennemsnitlige arbejdsløshed i Danmark er meget ujævnt fordelt. Den svinger med

årstiden, den varierer fra fag til fag, og den er af ulige størrelse de forskellige steder i landet. En varig forøgelse af beskæftigelsen forudsætter, at det lykkes at gennemføre en udjævning af beskæftigelsen.

En udjævning af beskæftigelsen i tid er netop formålet med regeringens beslutning om at strække såvel offentlige arbejder som byggeriet ved at bremse i sommermånederne og give fri, når beskæftigelsen i øvrigt normalt går ned til efteråret. En tilsvarende bestræbelse finder udtryk i de nye regler om vinterbyggeri, der gør det mere fordelagtigt for bygherrerne at sætte et sådant i gang. Den meget store beskæftigelse i disse måneder har allerede fremkaldt bekymrede røster, der advarende taler om overbeskæftigelse og frygter såkaldte sortbørslønninger med deraf følgende omkostnings- og prisstigninger. Som nævnt er beskæftigelsens ujævne fordeling over tid, fag og områder hindrende for en varig fuld beskæftigelse. Hvis en fortsat produktionsstigning skal sikres, må det være opgaven at undgå de flaskehalse i produktionen, der truer, når den almindelige beskæftigelsesgrad når de nuværende højder. Det er netop formålet med nedfrysningen af offentlige arbejder og visse dele af byggeriet. De bekymrede kan heraf se, at regeringen er klar over problemerne.

En udjævning af beskæftigelsen i områder søges tilvejebragt gennem det offentliges egne investeringer og ved dispensationsbestemmelserne fra sommerstoppet for offentlige arbejder. En særlig interesse knytter sig til de muligheder, der ligger i egnsudviklingsloven. Selv om den ikke har så vidt et sigte som den tilsvarende engelske lov, der er gennemført af den konservative regering, har oppositionen ikke kunnet medvirke til lovens gennemførelse. Dens formål er dog ellers det fornuftige at søge tilvejebragt en mere geografiskharmonisk udvikling af erhvervslivet. Erfaringerne har vist, at det ofte er såre vanskeligt at flytte manden til jobbet. Egnsudviklingsloven tilsigter at flytte jobbet til manden og vil dermed bidrage til en geografisk udjævning af beskæftigelsen.

Den faglige beskæftigelsesudjævning er også taget op. En række love tilsigter at fremme uddannelsesformer, hvor der er knaphed på folk. Det gælder såvel den

[Per Hækkerup.]

højere uddannelse som helt nye mellemformer for uddannelse. Virkningen heraf vil ikke alene vise sig i en øget beskæftigelse for selve de pågældende fag, men også række videre ud til områder, hvor beskæftigelsen er afhængig af tilstrækkeligt uddannet mandskab i flaskehalsene. I vid udstrækning er et gunstigt resultat med hensyn til denne form for udjævning af beskæftigelsen afhængig af medvirken fra de to parter på arbejdsmarkedet. Den nylig afgivne betænkning om uddannelsen af ikke-faglærte arbejdere er i denne henseende særdeles lovende. I den foreslås helt nye uddannelsesmuligheder for de ikke-faglærte arbejdere, der vil formindske skellet mellem faglært og ufaglært. Betænkningen bryder med tidligere vanetænkning og stiller helt udogmatiske forslag. Uden at bryde med mesterlæren foreslås en smidiggørelse af arbejdsmarkedet. Det mest bemærkelsesværdige ved betænkningen er sikkert, at den er tiltrådt af begge parter på arbejdsmarkedet. Det vil utvivlsomt være en kærkommen opgave for arbejdsministeren at bearbejde betænkningen i sommerens løb, således at tinget ret hurtigt i det nye år kan få forelagt forslag til tankernes virkeliggørelse.

Betragter man således udviklingen i de forløbne to år siden den nuværende regerings dannelse, aftegner der sig et billede af en rolig, fremadskridende udvikling med stigende produktion og beskæftigelse, med stigende opsparing og investering og med en relativt roligere prisudvikling, end vi ellers har været vant til det i årene efter krigen. Det må være en given bestræbelse at fastholde denne udvikling. Den har krævet en forholdsvis stram finanspolitik, som ikke har gjort det muligt at imødekomme oppositionens krav om store skattelettelser, hvor kærkomne disse end kan være. Regeringens holdning er i denne henseende blevet støttet af nationalbankens og andre bankers advarsel mod at slippe de finanspolitiske tøjler. Opgaven er at føre en balanceret politik, der forener den store beskæftigelse med bibeholdelse af ligevægt i betalingsforholdet til udlandet. De øvrige sider af den økonomiske politik må stort set indrette sig herefter.

Som den økonomiske udvikling har været præget af ro, har det også været tilfældet med den politiske. Ganske vist har oppositionen i vinterens løb samlet sig sammen til at stille nogle dagsordensforslag, men de har aldrig berørt de centrale politiske emner. Det har været udenværkerne, der har givet oppositionen anledning til at lave lidt torden, og selv om dagsordensforslagene naturligvis ikke har omhandlet ligegyldige spørgsmål, har de vel meget haft karakteren af teatertorden.

Det vigtigste lovgivningskompleks, der er ført igennem i årets løb, er utvivlsomt bolig- og lejelovene. For at sikre det størst mulige byggeri og for at bringe de uundgåelige lejeforhøjelser under kontrol vedtoges en forlængelse såvel af loven om støtte til boligbyggeriet som af lejeloven. Jeg skal ikke gå nærmere ind på en omtale af det store lovkompleks, som ved gennemførelsen blev diskuteret indgående i tinget, men alene konstatere, at oppositionen ikke kunne medvirke til dets gennemførelse, selv om det fra alle sider erkendtes, at det var nødvendigt med en forlængelse og revision. Grunden til, at oppositionen ikke ville medvirke, var ikke lejeforhøjelsernes størrelse, men i første række den omstændighed, at kun en mindre del af provenuet gik til ejerne. Især den del af lejeforhøjelserne, der via den forhøjede grund- og ejendomsbeskatning går til forskellige boligformål og til lettelse af den kommunale personbeskatning, var oppositionen imod. At de gennemførte love tjener til at styrke regeringens beskæftigelsespolitik, kan næppe bestrides.

Til den balancerede økonomiske politik hører også de forslag, tinget senere på mødet i dag skal behandle til støtte for landbruget. Under de usikre afsætningsforhold for vore vigtigste landbrugseksportvarer var det vel ikke særlig mærkværdigt, at landbruget så stort på alle liberale principper og henvendte sig til regeringen om støtte til sikring af hjemmemarkedspriserne. Allerede sidste år gennemførtes for at imødekomme landbruget en kornlov, der i år er foreslået forlænget og ændret. Regeringen har samtidig foreslået at supplere den med en lov om hjemmemarkedspriserne for mælk og smør. For regeringen var og er det afgørende, at resultatet af det sidstnævnte lovforslag ikke

[Per Hækkerup.]

bliver en stigning i mælke- og smørprisen, men alene en sikring af bundgrænsen for disse priser.

Arbejdet med en reformering af skatte-lovgivningen er blevet fortsat. De store reformer er ganske vist ikke blevet virkeliggjort, men resultatet af skattelovgivningen er dels en mindre skattenedsættelse, der kommer de små og mellemstore indtægter til gode, dels en begyndende gennemførelse af proportionalsskatten. En fortsættelse af denne linje vil skabe mulighed for overgang til skat ved kilden, en tanke, som ikke mindst har tilslutning i lønmodtagerkredse.

På det kulturpolitiske område har året heller ikke været præget af de store og gennemgribende reformer. Arbejdet med skolelovene er ført videre, bl. a. med tilskuddene til de private skoler. Vedtagelsen af radio-loven betyder sikringen af den folkestyrede radio, og selv om der stadig henstår mange problemer vedrørende radioens og fjernsynets fremtidige forhold, må spørgsmålet om styreformens betragtes som afgjort med den vedtagne lov.

Siden vedtagelsen af loven om folkepension er den videre udbygning af det sociale sikkerhedsnet fortsat gennem en række reformer, der hver for sig er beskedne, men i forhold til de befolkningsgrupper, de vedrører, er af stor betydning. Som eksempel skal jeg nævne enkepensioneringen. Med denne lov sidestilles kvinder, der i en lidt modnere alder bliver enker og derfor har svært ved at komme ind på det arbejdsmarked, de for år tilbage har forladt, med folkepensionister. Det er kun et begrænset antal medborgere, loven direkte berører. Men dels er det en gruppe, som tidligere har været meget vanskeligt stillet, dels betyder loven en sikkerhed for de mange gifte kvinder, der aldrig kan vide, hvornår forsørgeren falder bort. Som et andet eksempel kan anføres arbejdet med ånds-svageforsorgen — igen en lovgivning, der kun berører et mindre antal ulykkeligt stillede medborgere, men en lovgivning, der reformerer forhold, som i høj grad trængte til at forbedres.

Blandt de lovgivningsområder, hvor det ikke lykkedes at gøre arbejdet færdigt, er forsvarsordningen vel nok det vigtigste. Det nedsatte folketingsudvalg vil fortsætte

arbejdet i sommer, og jeg ser heri et tegn på en fælles vilje hos alle de demokratiske partier til at søge enighed opnået. For en objektiv betragtning synes der ikke at være større afstand mellem regeringens og oppositionens synspunkter, end at det skulle være muligt at finde frem til bred enighed om den kommende ordning af forsvaret. I mit parti lægger vi overordentlig vægt på, at dette bliver tilfældet. At det vil være gavnligt for arbejdsroen i værnene, hvis partipolitisk strid kan undgås på dette felt, er uden for enhver tvivl. Endnu større betydning har det imidlertid i forhold til udlandet. Står alle de demokratiske partier bag den kommende forsvarsordning, tilkendes dermed over for omverdenen, at der i det danske folk er en fast vilje til at forsvare vor frihed og selvstændighed, og det reducerer i sig selv muligheden for et isoleret angreb på landet. Tilsvarende vil det også styrke tilliden hos vore allierede til fastheden og holdbarheden af den fremtidige forsvarsordning og dermed underbygge den sikkerhed, medlemskabet af NATO medfører.

Igennem de sidste uger har der været ført livlige forhandlinger om de europæiske markedsplaner. Siden sammenbruddet af frihandelsforhandlingerne har initiativet ligget hos de seks, men indbyrdes uenighed har ført til, at der synes at være ret lange udsigter, før der kan ventes et udspil fra den kant. Det kan derfor ikke undre, at der i kredsen af lande uden for de seks er gjort forsøg på at finde veje til atter at få forhandlinger i gang mellem de 17 medlemslande i OEEC. En af bestræbelserne er drøftelserne mellem de såkaldte „ydre syv“, som i disse dage foregår på embedsmandsniveau i Stockholm. Det er kun naturligt, at Danmark deltager i disse forhandlinger sammen med Norge, Sverige, England, Schweiz, Østrig og Portugal. Hvis sigtet med forhandlingerne er at lette vejen til kommende forhandlinger på 17-lande-basis, kan vi deltage helhjertet. Bliver resultatet derimod, at der dannes en blok, som faktisk optræder som et modstykke til de seks' økonomiske union, vil det kræve nøjere overvejelser. En åben spaltning af Europa i to konkurrerende økonomiske blokke vil vel næppe være den rigtige vej til en efterfølgende større samling, og

[Per Hækkerup.]

det vil i hvert fald stille Danmark i en overordentlig vanskelig situation, sådan som vor udenrigshandel er orienteret. Hvilken holdning vi i så fald skal indtage, vil afhænge af det konkrete indhold af aftalerne og de muligheder, de byder os.

Som det er naturligt, at vi er med i de syvs drøftelser, er det klart i Danmarks interesse at udnytte alle andre muligheder for at få 17-lande-forhandlingerne i gang igen. Der findes inden for kredsen af de seks stærke kræfter, som ønsker en genoptagelse af sådanne forhandlinger. De findes især i Benelux. Hvis det skulle være muligt at få et fælles initiativ fra Benelux og de skandinaviske lande bragt i stand, er det vel ikke på forhånd udelukket, at det kan gøre indtryk på de større europæiske stater. En sådan vej er det rimeligt at forsøge, så meget mere som den ikke er i modstrid med de angivne formål for de syv. I hvert fald er det Danmarks klare og utvetydige interesse, at alt gøres for atter at knytte forhandlingstråden mellem de 17 lande.

Udfaldet af de løbende markedsforhandlinger kan få den allerstørste betydning for landets økonomiske fremtid. Tilsvarende gælder det, at de storpolitiske forhandlinger i Genève let bliver afgørende for hele det internationale klima. Forhandlingernes hidtidige forløb tyder ganske vist ikke på, at mere opsigtsvækkende resultater kan ventes. Alligevel må vi håbe, at det lykkes de fire udenrigsministre at finde sådanne kompromiser, at vejen banes for et topmøde. Det vil kræve indrømmelser fra begge sider, og selv om de sidste dages sovjetiske udtalelser tyder på ringe tilbøjelighed hertil, har man vel lov at håbe, at disse udtalelser er taktisk bestemt. At de vestlige lande er villige til indrømmelser, har allerede fundet udtryk under forhandlingerne. Hvor meget længere de kan gå, kan vanskeligt vurderes. De kan i hvert fald ikke gå så langt, at det betyder kapitulation over for de russiske krav. Men er der på begge sider god vilje

til at nå resultater, finder man sikkert også de fornødne formuleringer.

Forudsat at der ikke indtræder en forværing af den internationale situation, skulle Danmark have rimelige chancer for at fastholde sin økonomiske fremgang. Jeg tror, det sidste par års stabile udvikling for mange har bekræftet værdien af, at vi atter har en flertalsregering. Ikke mindst for det økonomiske liv er det betydningsfuldt, at der kan lægges en fast linje, som vel kan forhandles med oppositionen i enkeltheder, men som i kraft af flertallet giver det sikre grundlag, erhvervslivet kan disponere ud fra. Netop denne erfaring bekræfter rigtigheden af den beslutning, der for to år siden førte til den nuværende regerings dannelse.

Erik Eriksen: Den højtærede formand har, diskret, som det jo er hans natur, men alligevel særdeles tydeligt, forleden dag ladet falde et ord om, at der måske trods alt ved denne lejlighed var en mulighed for, at der blev talt kortere end sædvanligt. Nu er det vel altid svært sådan at love helt bestemt at tale meget kort, men jeg kan i hvert fald sige så meget, at jeg skal bestræbe mig for at holde mig til enkelte store, for mig at se konkrete spørgsmål.

Må jeg begynde med at sige, at for mig at dømme er det sådan, at den politiske interesse i denne tid samler sig om spørgsmål, der vedrører Danmarks forhold til udlandet, og jeg tænker her især på udenrigspolitikken, på forsvaret og på overvejelserne omkring det europæiske stormarked.

I disse uger har jo de 4 stormagters udenrigsministre med bisiddere fra Vest- og Østtyskland forhandlet i Genève. Det har vel hele tiden været den almindelige opfattelse, at denne konference ikke ville føre til store resultater. Det er åbenbart, at øst og vest, om jeg så må sige, taler forbi hinanden. Tiden er endnu ikke moden til en almindelig afspænding.

Det møde, som vel senere på sommeren kommer i stand mellem stormagternes regeringschefer, vil formentlig vise det samme,

[Erik Eriksen.]

omend man tør håbe på begrænsede resultater. Men alligevel er det et gode, at sådanne møder bliver afholdt. I fredens interesse må vi nemlig støtte ethvert forsøg, der kan føre til øget mellemfolkelig forståelse. Som det er i øjeblikket, findes der rundt om på kloden mange uløste problemer, som, hvad øjeblik det skal være, kan udløses i en åben konflikt. Jeg behøver blot at minde om striden mellem Formosa og Kommunistkina, om Tibet, det mellemste østen, nationalismen i Afrika, Berlin og så fremdeles. Det står i de kommunistiske landes magt når som helst at fremkalde en eksplosion hvert af disse steder.

Samtidig har østlandene imidlertid deres egne problemer. Den stadige gæring i vasalstaterne og den åbenbart fortsatte magtkamp i Sovjetunionen viser dette. For en udenforstående at se tyder en del på, at det tidspunkt snart kan komme, da landene øst for jerntæppet må lægge større vægt end hidtil på en indre konsolideringspolitik, og dette tidspunkt kan fremskyndes, hvis den frie verden ved en langsigtet politik løser sine egne problemer og derigennem opnår større modtandsdygtighed over for de kommunistiske forsøg på at så splid og skabe indre vanskeligheder for den frie verden.

Her forekommer det mig at det vestlige samarbejde hidtil har ført til alt for små resultater. Så stor betydning forsvaret end har, må de positive økonomiske opgaver ikke forsømmes. Mange synes at tro, at den kolde krig nødvendigvis må finde sin udløsning i en væbnet konflikt. Jeg deler ikke denne opfattelse. Meget tyder for øvrigt på, at vi er på vej henimod et balancepunkt i forholdet mellem øst og vest; men som forholdene er i dag, kan en væbnet konflikt ikke udelukkes. Så længe øst og vest ikke overbevisende affinder sig med det, man kalder en fredelig sameksistens, er det nødvendigt for vesten at opbygge og fastholde et forsvarssamarbejde, som hindrer, at lynet trækkes til.

Det hidtidige forsvarssamarbejde har båret frugt. Det er givet, at uden det havde det været muligt med en fremtrængen nøjagtig på samme måde, som Hitlertyskland gjorde det, da vestmagterne stod splittet.

Siden april 1949 har Danmark som bekendt deltaget i den frie verdens forsvars-

system. Det indebærer en garanti, som vi ikke har haft før: et overfald på Danmark vil ikke — som f. eks. i 1864 og 1940 — være vor sag alene; der er sikret os hjælp fra de øvrige lande. Men en sådan garanti er efter sagens natur ikke gratis. Vi kan ikke længere — som det engang hed — nøjes med et værn, som kun har til opgave at konstatere en neutralitetskrænkelse. Vi må yde vort bidrag, for at forsvaret kan virke efter sin hensigt.

Og hermed har vi formålet med vor udenrigs- og forsvarspolitik: sine traditioner tro må Danmark til stadighed arbejde for, at selv den spinkleste mulighed for en international afspænding efterprøves og udnyttes. Herom er vi alle sammen enige. Men samtidig må vi tilvejebringe et militært værn, som kan opfylde de forpligtelser, der påhviler os. Herom bør der heller ikke kunne herske nogen tvivl.

Det danske værn kan aldrig have angrebsformål. Lige så oplagt er det, at vort værn ikke kan have en sådan styrke, at det på egen hånd kan afvise, endsiges nedkæmpe, en angriber. Ingen nærer illusioner herom. Den eneste opgave for vort militærapparat er at søge at tage det første stød, hvis ulykken skulle komme over os. Vi må regne med, at hjælpen skal kunne være for hånden i løbet af ganske kort tid.

Når vi har gjort os dette klart, burde det ikke være så vanskeligt at finde ud af, hvorledes denne opgave bedst løses, og indrette vort forsvar derefter. Det skulle være overflødigt at sige det, men det er naturligvis en given sag, at ingen ønsker at ofre mere på forsvaret, end hvad der efter en politisk og sagkyndig vurdering anses for det nødvendige minimum. Jeg har tidligere i det høje ting været inde på lignende betragtninger. Den højtærede statsminister svarede mig dengang med nogle polemiske, og jeg tør vel også nok sige ret overfladiske bemærkninger om, at man først måtte nå frem til et udgiftsbeløb, som man ville ofre på forsvaret, og derefter måtte man se på, hvad der kunne fås for pengene.

Det har glædet mig at se, hvorledes der i stigende grad gives tilslutning til problemstillingen, således som også jeg ser den.

Uden at ville bruge store ord må det være mig tilladt at understrege, at en forsvarsordning, som ikke giver vort værn nogen

[Erik Eriksen.]

chance for at opfylde de stillede opgaver, vil det være svært at få tilstrækkelig mange til at tage ansvaret for. Således som forsvarspolitikken er skitseret af regeringen, er den imidlertid præget af indbyrdes modstridende synspunkter. Det er indlysende, at vi enten kan søge at løse opgaverne selv eller kan overlade en del af beredskabet til fremmede tropper. De måtte så stationeres her. Vi er vel alle enige om at undgå dette. Men så kan vi heller ikke i samme åndedrag nægte at løse de opgaver, som vi ikke vil overlade til andre at løse.

Det synes i det hele taget mere at være partipolitiske end logiske synspunkter, der bliver lagt til grund på dette område. Det radikale landsmøde forleden dag — som nok vil gå over i historien, og som jeg senere skal vende tilbage til — det radikale landsmøde forleden og alle de forklaringer og kommentarer, der bagefter er knyttet til det, understreger, hvad jeg her har sagt.

Lad os se på f. eks. forsvaret af vor sydgrænse. Vi kan ikke selv på effektiv måde dække denne sydgrænse; andre må hjælpe os. Men så brister logikken igen, når vi modsætter os, at NATO får lov til at udlægge depoter i Jylland. Det er jo nemlig helt givet, at skal en hær kunne dække Slesvig, Sønderjylland og det øvrige Jylland, må den have mulighed for at få forsyninger nordfra, og disse forsyninger må være forberedt i fredstid.

På samme måde forholder det sig i spørgsmålet om luftværnsraketter med atomudrustning. Det er manglende realitetssans, for mig at se, at tro, at vi kan bekæmpe en indtrængende fjende med forældede våben. Jeg har svært ved overhovedet at tænke den tanke, at vi ikke skulle søge at bygge vort forsvar op på grundlag af de mest moderne og effektive våben. Hensynet til såvel den ungdom, der skal aftjene sin værnepligt, som til en fornuftig anvendelse af de betydelige økonomiske midler, der i alle tilfælde er tale om, vender sig imod tanken.

Jeg har allerede på et tidligere tidspunkt givet udtryk for, at jeg gerne ser tjenestetiden nedsat, og at jeg var klar over, at dette kunne betyde øgede forsvarsudgifter. Også på dette punkt må man, synes jeg, konstatere, at regeringens synspunkter er

indbyrdes uforligelige. Hvis man nærer ønske om en kortere tjenestetid og dette ikke blot skyldes ønsket om at svække forsvaret, må man naturligvis være villig til at betale en pris for at få dette ønske opfyldt. Den erkendelse finder i hvert fald jeg heller ikke i den radikale landsmødedtalelse forleden dag.

Venstre har ikke kunnet tilslutte sig regeringens forslag til en ny forsvarsordning. Vi finder det helt bagvendt, at man udsteder en check på 985 mill. kr. og så overlader til den højtærede forsvarsminister at finde ud af, hvor langt pengene rækker, og det er jo realiteten i regeringsforslaget, som det foreligger. Men lad det være sagt og gentaget, også i fortsættelse af de betragtninger, det ærede medlem hr. Per Hækkerup for et øjeblik siden var inde på: også jeg ser gerne et forlig; også jeg synes, det ville være en lykke for landet, om den forsvarsstrid, vi har haft i 3 menneskealdre eller mere, kunne bringes til ophør; det ville rense luften i dansk politik. Men det spørgsmål melder sig da: kan et sådant forlig opnås? Det radikale parti har, som mit partis ordfører under forsvarsdebatten understregede det, for første gang tiltrådt et lovforslag om en forsvarsordning, der tilsigter at opfylde vore samarbejdsforpligtelser. Alligevel tilsiger det kendskab, jeg gennem mere end en snes års arbejde her i tinget har fået til de radikale, at udvise en vis skepsis, og denne skepsis er blevet styrket af forskellige udtalelser af radikale ledere og i den radikale presse. Dertil kommer, at de sagkyndiges udtalelser synes at bekræfte, at disse radikale talere og skribenter har ret, når de mener, at forslaget indebærer en svækkelse af vort forsvar. Forsvarsstyrelsen synes i det hele taget at have været meget nøgtern i sin kritik, som den højtærede minister da heller ikke har kunnet rokke noget som helst ved.

Men er regeringen forhandlingsvillig? Kan den høje regering af indre grunde virkelig være forhandlingsvillig? Studerer man sagskundskabens synspunkter og enkelte fremtrædende socialdemokraters udtalelser — her kan jeg igen pege på det ærede medlem hr. Per Hækkerup — synes der ikke at være tale om noget svælg, der skiller. Er der derfor inden for regeringen vilje til at søge opnået et rimeligt og forsvarligt forlig?

[Erik Eriksen.]

Vil regeringen i dag udtale sin beredvillighed til med et forlig for øje at forhandle med oppositionen om NATO-depoter og atombevæbning? Dette spørgsmål skulle jeg måske rette også til det radikale parti. Hvis det er sådan, at regeringen har måttet fastlægge sin linje efter det, man kan udlede af det radikale landsmøde, er der jo ikke store udsigter til, at vi kan nå frem til den brede enighed.

Regeringen ville åbenbart gerne have haft forsvarsordningen i havn inden sommerferien. Det er heldigvis ikke sket. Først i den sidste tid er der åbnet mulighed for en saglig vurdering — jeg tænker her på forsvarsstyrelsens og de militære sagkyndiges artikler i dagspressen. Efter min mening er dette ikke tilstrækkeligt for offentligheden; jeg synes, at offentligheden bør have mere materiale stillet til rådighed. Det er vel noget, der kan forhandles om i sommerens løb, så vi kan se, hvorledes det er gør ligt.

Det næste store spørgsmål, jeg vil nævne i forbindelse med vort forhold til omverdenen, er det europæiske stormarked. Umiddelbart må man få et indtryk af forvirring. Begreber som „fællesmarked“, „frihandelsområde“, „nordisk marked“, „de seks“, „de andre seks“, „de ydre syv“ o. s. v. svirrer i luften. Og dog er det, som om en vis klaring er ved at nærme sig. Fremtrædende politikere, som tidligere blankt har afvist en dansk tilslutning til de seks landes fællesmarked, udtaler nu mere forsigtigt, at dette kan blive det endelige resultat.

Vi kan i dag med sikkerhed sige, at det frihandelsområde, den britiske regerings forslag gik ud på, helt er udgået af debatten. Til gengæld er der visse kredse, som søger at bringe en fællesnordisk løsning frem i første række. Af forskellige overskrifter i dagbladene kan man næsten få den opfattelse, at arbejdet på dette område står umiddelbart foran sin afslutning. Jeg kan ikke dele denne opfattelse, tværtimod. Det norske erhvervsliv synes stadig at stille sig særdeles negativt over for de hidtidige udkast.

Ser vi på vore egne forhold, og her tænker jeg specielt på landbruget, er der, så vidt jeg er underrettet, ikke nået en løsning,

som ville give danske bønder en blot nogenlunde rimelig adgang til dette i sig selv yderst begrænsede marked for dansk landbrugseksport. Det er vel ikke sådan, at ihærdigheden bag arbejdet med de nordiske planer er en form for selvbedrag, et forsøg på at undgå en stillingtagen til vore virkelige problemer på markedsområdet. Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg her især tænker på den radikale holdning.

Det må dog vel stå klart, at en isoleret nordisk løsning ikke er nogen løsning på dansk erhvervslivs problemer. Jeg må sige, at min gruppe kan heller ikke give tilslutning til en nordisk løsning, som forskertser en løsning med de seks.

Den højtærede minister for nordisk samarbejde skylder stadig den danske offentlighed en forklaring på, hvorledes et nordisk fællesmarked skulle kunne løse noget væsentligt af de problemer, som han i hvert fald ikke hidtil har ønsket løst gennem en dansk tilslutning til fællesmarkedet. Jeg må gå ud fra, at den høje regering stadig står fast på de åbne døres politik, at vi ikke er bundet af beslutninger af nogen art.

Man har i den sidste tid med udenlandske blade som kilde kunnet læse om dansk deltagelse i forhandlinger med regeringerne i Storbritannien, Norge, Sverige, Schweiz, Østrig og Portugal, således som der allerede er blevet mindet om, om oprettelse af en slags frihandelsområde, som alene skulle omfatte disse lande. Dette er jo nu helt officielt. Det hed sig imidlertid også, at man ikke skulle regne med dansk deltagelse i et sådant lille frihandelsområde. Det samme antydede den højtærede statsminister i en enkelt sætning i en tale for nylig.

Jeg forstår da også, at den højtærede udenrigsminister har været stærkt optaget af bestræbelser på at søge genoptaget forhandlinger om en samlet europæisk løsning, at den højtærede minister i samarbejde med sin belgiske kollega har søgt afstukket en anden og fredeligere linje end den blokpolitik, man så tydeligt ser optræk til, men at han ikke har haft succes. Dette er både beklageligt og for mig at se meget alvorligt, for det er blokpolitikken, der toner frem. Det er ganske klart, at Storbritannien med planen om det lille frihandelsområde håber at kunne tvinge de seks til at genoptage forhandlingerne om det engelske forslag om et

[Erik Eriksen.]

samlet vesteuropæisk frihandelsområde. Det ser nærmest ud som et forsøg på, ikke mindst fra britisk side, at skabe et handelspolitisk instrument, som skal kunne tvinge fællesmarkedets lande til at ændre kurs.

Jeg må understrege, at jeg nu som før er af den opfattelse, at vi herhjemme skal være meget, meget varsomme med at indlade os på nogen som helst form for handelspolitiske trusler. Der vil nemlig ikke være dækning for disse trusler, medmindre vi er villige til at betale en pris, der kan blive ruinerende.

Jeg har som vel alle andre så nøje som muligt søgt at følge de forskellige markedsforhandlinger, og for mig at se er det eneste, som står fast, at de seks landes fællesmarked trods alt støt og sikkert udvikler sig. Må jeg have lov at sige, at det undrer mig, at det øjensynligt er kommet som en overraskelse for mange, at fællesmarkedet indebærer en forskelsbehandling over for de lande, som står udenfor. Verden har endnu aldrig set en toldunion eller en økonomisk union, som ikke har haft en sådan forskelsbehandling som et vigtigt led i sit formål. Alligevel tror jeg, at Storbritannien og hele det gamle britiske verdensrige på den ene side og fællesmarkedet på den anden side har så stor betydning for hinanden, at de før eller senere vil nå frem til en aftale, der sikrer de to gruppers interesser på hinandens markeder.

Jeg vil også gerne tro, at der gennem et net af aftaler over et længere åremål kan tilvejebringes en eller anden form for et frihandelsområde. Det er i hvert fald tænkeligt. Men spørgsmålet for os bliver så: vil alle disse eventuelle aftaler kunne tilfredsstille dansk erhvervslivs livsvigtige interesser? Jeg tror det ikke. Vi er langt inde i en udvikling, der i hvert fald gør mig ængstelig, ja, som egentlig får mig til at tvivle på, at vi ret længe endnu har råd til at vente og se tiden an.

Jeg skal ved denne lejlighed søge ikke at gentage og skal derfor indskrænke mig til at henvise til de udtalelser, venstres ordfører, det ærede medlem hr. Per Federspiel, fremsatte ved den seneste markedsdebat her i tinget, og hvori han gav udtryk for, at Danmark burde søge optagelse i fællesmarkedet. Jeg har ingen særlige forudsæt-

ninger for at bedømme realiteter eller ikke realiteter i de andre planer og skitser, som nu overvejes. Og hvem får vi til at støtte os i vor isolerede situation? Det kan allerede nu mærkes, at det er ved at blive vanskeligere for vor industri at knytte kontakter i fællesmarkedets lande. Det føles også på ordrerne. Flere og flere danske firmaer finder det nødvendigt at sikre sig fodfæste inden for fællesmarkedet, og vi er allerede nu vidne til, at der over grænserne i fællesmarkedet knyttes stadig fastere bånd mellem erhvervsvirksomheder og organisationer.

Sidst, men ikke mindst, tror jeg, at landbrugets vanskeligheder vil øges. Vort marked i Storbritannien vil være vigende. Uden en nærmere forbindelse med fællesmarkedet vil dansk landbrug mere og mere blive henvist til at stå som den, der får lov til at træde til, når de privilegerede leverandører af den ene eller den anden grund ikke kan dække markedet. Ingen hjemmemarkedsordning af nogen art kan erstatte tabet.

Jeg har med disse ord villet give udtryk for, at min gruppe er meget ængstelig for, hvad forhandlingerne i Stockholm kan føre til, og det er for så vidt med tilfredshed, vi har set den højtærede udenrigsminister søge at gribe ind; men vi må altså indtrængende bede regeringen være opmærksom på de handelspolitiske følger, der kan flyde, og som vil flyde, af denne blokpolitik, om den føres ud i livet.

I øvrigt samler interessen sig om de økonomiske problemer, således som den i det hele taget har gjort det i næsten alle efterkrigsårene.

Allerede for to år siden gik oppositionen imod regeringens såkaldte saneringsprogram. I forsommeren 1957 stillede oppositionen forslag om en deponeringsordning. I dag kan alle vist se, at en sådan løsning ville have ydet et konstruktivt bidrag til løsningen af vore økonomiske problemer, herunder ikke mindst forberedelsen af vor deltagelse i et europæisk stormarked. Størstedelen af de ofre, regeringens politik pålagde befolkningen, var unødvendige. Det var et eksempel på den siksak kurs, der har domineret dansk økonomisk politik.

Må jeg minde om, at den regering, som venstre og det konservative folkeparti

[Erik Eriksen.]

dannede, gennemførte den meget kritiserede deponeringsordning for tekstilvarer og samtidig afviklede importrestriktionerne på dette område. Som den højtærede handelsminister så rigtigt har fremhævet, er tekstilindustrien blevet et skoleeksempel på virkningerne af en konstruktiv saneringspolitik. Importrestriktionerne havde hævet tekstilindustriens omkostningsniveau til en sådan højde, at den ikke var konkurrencedygtig over for udlandet. I dag fremstiller denne industri varer, som på en lang række områder fuldt ud kan stå mål med udlandets, både hvad pris og kvalitet angår. Resultatet er blevet, at danske tekstilvarer år for år eksporteres i stigende mængde.

Det forslag, oppositionen stillede for 2 år siden, havde samme formål: at afhjælpe valutavanskelighederne og sanere de stærkt beskyttede industrier. Efter forlydende omgås regeringen nu med planer, som skulle virke i samme retning. Efter hvad jeg forstår, vil de dog ikke virke så smidigt, som en deponeringsordning kan gøre det, og — hvad der er særlig alvorligt — 2 år eller mere er spildt. En løsning er skudd ud i en uvis fremtid. I det hele taget er det netop ordet „uvis“, der er nøgleordet ved en betragtning af vor økonomi.

Uvisheden omkring markedsplanerne virker stærkt hæmmende på erhvervslivet. Så længe der ingen afgørelse er truffet, er det for mange virksomheder umuligt at tage rigtigt bestik af, hvorledes de bedst sikrer og udbygger deres produktion. Det bliver ikke bedre af, at regeringen ikke tilrettelægger en langsigtet politik. Den pukker nok på sin „stramme“ finanspolitik, men det er jo kun en halv sandhed. For lige så rigtigt det er, at regeringen har nægtet at gå med til skattelettelse, lige så rigtigt er det jo nemlig, at der er gennemført en stadig forhøjelse af statens udgifter. Det er kun, hvad indtægts siden angår, at regeringens finanspolitik har været stram.

De stigende statsudgifter har været en stærkt medvirkende årsag til, at vi fra den regeringsskabte arbejdsløshed i 1957-58 er på vej over i den regeringsskabte overbeskæftigelse. (*Munterhed*). Det var vist den højtærede fiskeriminister, der gav udtryk for sin mening; den kan vi vende tilbage til på andre områder i løbet af dagen. Vi

havde lejlighed til det ret ofte i gamle dage, det er blevet noget sjældnere, højtærede fiskeriminister.

Men altså, vi er på vej over i overbeskæftigelse. Skønt oppositionen længe har advaret, har regeringen først langt hen på foråret taget skridt til at standse de offentlige beskæftigelsesforanstaltninger og anlægsarbejder. Allerede nu mærkes der mange steder lønglidninger, som på ny vil presse vort omkostningsniveau i vejret. Regeringens indgreb i rytmen for den offentlige anlægsvirksomhed er naturligvis et udtryk for, at den selv er begyndt at blive ængstelig for de inflatoriske konsekvenser af den forøgede aktivitet på dette område.

Må jeg i denne forbindelse indskyde en ganske lille parentes om motorbeskatningen. Det er naturligvis bekvemt for finansministeren og for en hvilken som helst finansminister, der måtte sidde, at han fra denne ene skattekilde gennem en årrække har haft et overskud, som praktisk talt præsterer overskuddet på det samlede statsbudget. Det har han, idet motorbeskatningens årsprovenu nu er ca. en halv milliard kroner større end den del af den, der kommer til udbetaling til vejformål.

Fra Forenede Danske Motorejere har jeg fået tilstillet et par beregninger: den ene over tilvæksten af motorparken i Danmark i de kommende 20 år, den anden over motorbeskatningens provenu. Under forudsætning af, at beregningen over tilvæksten af motorparken holder stik, og under forudsætning af uændrede satser for motorafgifterne vil disse i 1977-78 være kommet op på at indbringe 2,7 milliarder kr. årligt, hvoraf kun 600 mill. kr. vil gå til vejene. Det vil sige, at statens overskud vil være steget til over 2 milliarder kr. Vejfondens papirformue kommer efter denne beregning ved periodens udløb til at figurere i statsbogholderiets folianter med det uhyrlige beløb af 16½ milliard kr. Det svarer til ca. halvdelen af den danske befolknings skattepligtige formue, således som den er opgjort i dag. Jeg tror ikke, at nogen finansminister vil være tryk ved en tilstand, hvor så kolossal en del af statens samlede indtægter hidrører fra en enkelt skattekilde: beskatning af hovedformen for den indenlandske trafik. Jeg tror også, at det økonomiske liv i Danmark vil være

[Erik Eriksen.]

dårlig tjent med en sådan placering af skattebyrden.

Jeg har fremdraget dette, fordi det er min opfattelse, at vi kommer til at beskæftige os med problemet om motorbeskatningens revision. Jeg må egentlig sige, at Forenede Danske Motorejeres tanke om at gøre begyndelsen med på et eller andet tidspunkt at lægge loft over provenuet synes mig præget af fornuftig moderation.

Jeg har tidligere givet udtryk for, at jeg deltager i glæden over, at vi nu har fået den største valutabeholdning i mands minde. Jeg er også glad for, at regeringen beskedent giver udtryk for, at den ikke har hele æren for denne udvikling.

Som begrundelse for valutafremgangen er der i spredt fægtning peget på importvarepriserens fald, på de forholdsvis beskedne lønstigninger i 1957-58 og på forskellige andre og mindre betydningsfulde forhold. Det forekommer mig, at man har lagt for lidt vægt på det særlige forhold, at vort erhvervslivs særegne struktur for første gang i næsten 30 år har givet os en valutamæssig begunstiggelse. Så vidt jeg kan bedømme det, kan en meget væsentlig del af stigningen i industrieksporten føres tilbage til dette forhold. En hel del tyder således på, at valutafremgangen er kommet let — og den kan gå let. Netop derfor er det så vigtigt, at vor økonomiske politik lægges til rette med henblik på at styrke erhvervslivet. De private investeringer ligger stadig langt fra det ønskelige, og i 1958 udgjorde de en mindre del af vor samlede produktive indsats end i de nærmest foregående år. Der er på forskellig vis muliggjort en kraftig forbrugsstigning; det er ikke noget ukendt. Jeg er heller ikke tilhænger af en politik, som søger at begrænse forbruget unødvendigt. Men jeg vil gerne sætte et spørgsmålstegn ved værdien af i stød at forcere forbruget, når dette gang på gang siden hen viser sig at nødvendiggøre en forbrugsindskrænkende politik. På denne baggrund må jeg mene, at regeringens modstand mod en skattelettelse er urimelig. Statens indtægter har de senere år været stadigt og kraftigt stigende. Samtidig er budgetoverskuddet blevet mindre. Der er med andre ord gennemført væsentlige udvidelser af de offentlige udgifter.

De to oppositionspartier, venstre og de konservative, har for snart et halvt år siden stillet et konkret forslag til skattelettelse i forbindelse med en mere rationel skatteudskrivning, der som en selvfølge bevarer skattefradragets retten. Jeg bestrider ikke, at man ved en stadig forøgelse af de offentlige udgifter kan svække forudsætningerne for dette torslags gennemførelse, men det hindrer ikke, at det stadig er min opfattelse, at det af mange grunde ville have været ønskeligt, om en skattelettelse var gennemført. Samtidig ville man kunne videreføre den stramme finanspolitik, som regeringen er så stolt af, ved at holde igen på de offentlige udgifter og måske endda gennemføre direkte besparelser. Det var her, en samordnet politik skulle sættes ind.

Inden jeg forlader dette afsnit af mine bemærkninger, har jeg lyst til at henvende et par ord til den højtærede økonomiminister i anledning af nogle udtalelser af ham. Den højtærede ministers parti har haft landsmøde — det har jeg allerede nævnt — og jeg forstår, at ved dette møde har man stået over for såvel tekniske som politiske vanskeligheder. Teknikken kræver i vor tid flere og flere ofre. De tekniske problemer faldt med al deres vægt på partiets politiske ordfører, det ærede medlem hr. A. C. Normann, medens de mere politiske synes at have ramt fortrinsvis gruppens nuværende og tidligere formand. Hvad kunne man ikke have fået ud af det, hvis noget lignende var sket ved et landsmøde i venstre? Det havde ikke været kedeligt. Nu var det dog godt, at vi fra anden side fik at vide, at noget sådant kan ske i det radikale parti.

Se, når jeg nævner dette, er det for at sige, at det er tydeligt, at de to år i trekantregeringen har sat sine spor i den interne radikale debat. Så vidt jeg kan skønne, nærer den højtærede økonomiminister ingen overvældende kærlighed til mig; og mine politiske evner vurderer den højtærede minister ikke højt. Til gengæld kan jeg ikke undlade at lægge mærke til, at helt uden interesse for ministeren er jeg alligevel ikke. Ministeren har følt sig foranlediget til at fremdrage, at den økonomiske udvikling ikke har formet sig således, som jeg har givet udtryk for at den ville, og det er rigtigt, det er fuldstændig rigtigt. Jeg har været ret pessimistisk i mine udtalelser om

[Erik Eriksen.]

den økonomiske udvikling. Jeg må vel også føje til, at jeg i det store og hele her har fulgt de samme grundsynspunkter, som den højtærede økonomiminister har gjort gældende — helt på linje. Jeg har dog ikke som den højtærede minister ment mig beføjet til her i tinget at give den amerikanske regering en skarp påmindelse om at bringe konjunkturedgangen til ophør; det skete i øvrigt på et tidspunkt, da opgangen var begyndt i Amerika. Det er kun noget, jeg nævner, men jeg er ked af det, hvis jeg måske i for høj grad har forladt mig på ministerens sagkundskab; jeg kan tilføje, at det behøver ikke at gentage sig.

Jeg forstår af talrige udtalelser af regeringsmedlemmer, at der hersker stor enighed inden for regeringen. Det er nu ikke helt det, vi andre har indtryk af — jeg kan se, at den ærede ordfører for retsforbundet smiler anerkendende op til mine betragtninger — det er altså ikke helt det, vi andre har indtryk af. For mig at se er forholdet nærmest det, at først efter lange og trange regeringsforhandlinger opnås der enighed om et beskudet mindstemål. Derefter skal regeringsforslagene presses igennem på den kortest mulige tid, og samarbejdsvilkårene inden for regeringen medfører, at der ikke bliver nogen realitetsforhandling med oppositionen.

Jeg har allerede nævnt forsvarsforslaget, hvor det tilsyneladende var meningen, at det i løbet af et par måneder skulle gennemføres, efter at regeringen havde brugt et par år til at nå til enighed om sit mindste fællesmål. Jeg kan også nævne boliglovgivningen, som langt fra løser vort boligproblem, eller omlægningen af de kommunale skatter. Det står efterhånden klart, at en egentlig skattereform vil blive henskudt til en senere regering. Problemerne omkring arbejdskraftens bevægelighed er stadig lige uløste; med den nuværende overbeskæftigelse ser vi tydeligt, hvorledes der kan dannes flaskehalse forskellige steder i produktionen, medens der samtidig råder arbejdsløshed på andre områder.

Regeringen har heller ikke taget noget skridt til en samordning af bestræbelserne for at lette Danmarks indtræden i et europæisk stormarked. Det er nu et års tid siden, at varedirektoratets såkaldte chok-

rapport forelå, men der savnes stadig en tilkendegivelse af, hvilke politiske og økonomiske slutninger regeringen drager heraf.

Det er naturligt, at det er den socialdemokratiske fløj af regeringen, der er dominerende. Jeg ved ikke, om de radikale medlemmer af regeringen føler, at de har fået valuta for pengene. Det er måske også lidt mindre væsentligt for dem, for de er jo vant til at støtte socialdemokratiet også i dets bestræbelser for at udbygge formynderstaten. Under den nuværende regering har de tilsyneladende kun fået vederlag gennem deres indflydelse på forsvarslovgivningen, en indflydelse, de i nogle år har måttet savne.

Hvad retsforbundet angår, skulle man tro, at det var den rene begrædelighed. Den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke siger, at det ikke er nogen liberaliseringsregering, han er en slags medlem af, og det er så sandt, som det er sagt. Men hvad er det da? Kan den højtærede minister stadig opretholde troen på, at det er en grundskyldsregering?

Hidtil har man kunnet konstatere, at retsforbundet praktisk taget punkt for punkt er gået imod den politik, partiet havde før valget. Såvel retsforbundet som det radikale parti er altid tidligere gået hårdt imod f. eks. bygningsskatter. Alligevel har de to partier været med til en forhøjelse af ejendomsskylden på henved 80 mill. kr.

Jeg må have lov til at sige et par ord mere om retsforbundet og beder om den højtærede formands tilladelse til et citat; inden jeg slutter. Retsforbundet skrev de kendte ord i sin valgavis:

„Afgifterne skal væk. Afgifterne er også tårnhøje, men De ser dem ikke på den daglige indkøbstur. Enhver tekstilvare: drøgebukser — den ny forårsdragt — kjolen til pigen — koster en fjerdedel mere end nødvendigt, fordi De også skal betale afgift og told.“

Ja, sådan hed det altså for 2 år siden. Det er måske ikke rigtig galant at minde om det her omkring fødselsdagen, men afgifterne er jo ikke nedsat. De er tværtimod steget kolossalt i denne regerings tid.

Tekstilafgiften indførtes for at klare en valutakrise, som opstod under den forrige socialdemokratiske regering. De to små re-

[Erik Eriksen.]

geringspartier gik skarpt imod den, og skønt valutavanskelighederne for længst er overvundet, synes regeringen naturligvis fast besluttet på at bibeholde denne beskatning af det daglige forbrug. Dens provenu er omsat i øgede statsudgifter. Men altså, kan det siges tydeligere? Selv ministerjaketten har jo sin skat. Den kan måske komme til at føles stærkere, når vi kommer lidt længere hen i tiden.

Jeg tror egentlig, at retsforbundets vælgere for en meget, meget stor dels vedkommende er udprægede idealister og mere liberalistisk indstillet end de fleste af os andre. Nu spørger jeg: er det virkelig muligt, at de fortsat kan eller vil finde sig i den omstilling, som partiets ministre foretager i partiets politik på lang sigt? Det må dog være en chokerende forskel på før og nu, mellem ord og handling.

Jeg er aldeles overbevist om, at de tre regeringspartiers vælgere i meget høj grad føler, at de savner et fælles idégrundlag. Deres repræsentation her i tinget vil ikke være i stand til at tilsløre denne kendsgerning. Heroverfor står venstre og det konservative folkeparti, de to liberale oppositionspartier, i et naturligt samarbejde. Jeg er helt overbevist om, at udviklingen, tidens krav om en erhvervsfremmende politik til afløsning af fordelingspolitikken, vil give disse partier øget styrke.

Poul Møller: Det ærede medlem hr. Erik Eriksen omtalte ganske kort det radikale venstres landsmøde i forskellige passus af sin tale. Vi ved jo fra pressen, at den højtærede økonomiminister ved den lejlighed holdt det, man kalder en politisk festtale. Nu er der af referater fra mødet et og andet, som tyder på, at det stod lidt skralt til med feststemningen, og det forklarer måske, at den højtærede minister ved denne lejlighed holdt en tale, som fik mig til at mindes det gamle barnedigt om den lille nisse, der rejste med ekstrablad fra land til land for at finde verdens største mand.

Jeg er heller ikke i tvivl om, at den højtærede minister for længst har fundet ham. Det kan måske give ham en særlig ret til at uddele århundredprisen, som han gjorde ved den lejlighed. Han mente, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde gjort sig skyldig i århundredets største politiske fejlurdering. Det er jo store ord — især for en mand, som sad i den regering, der havde ansvaret for Danmarks sikkerhedspolitik i årene og dagene op til den 9. april 1940. Men lad nu sådanne overdrivelser ligge, det interessante er jo, at hele den tale afspejler en stadig kredsen om at placere ansvaret — og ikke æren — for den høje regerings dannelse. Trods feststemte toner ved regeringens anden fødselsdag, som også det ærede medlem hr. Per Hækkerup prøvede på at falde ind i, er man stadig optaget af at forklare, hvorfor vi ikke fik en anden regering her i landet, og hvem der bærer skylden for, at det gik, som det gik.

Og det er i sig selv forståeligt nok. Skal århundredpriser nemlig uddeles, tør man måske karakterisere den nuværende regering som århundredets heldigste regering, hvem selv vejrguderne har tilsmilet med en mild vinter og et solfyldt forår; men som erfarne spillere ved ministrene imidlertid, at heldet er lige så omskifteligt som kvindeluner.

Derfor har de højtærede ministre hr. Jørgen Jørgensen og hr. Oluf Pedersen i udtalelser til Aktuelt i anledning af 2 års dagen stemt harpen til lovsang for regeringens fortrinlighed. Det er forståeligt, at netop disse to ministre har brug for harpeklang, for retsstatsvælgerne i Ålborg er jo i færd med at spinde det net, som den højtærede fiskeriminister skal indfanges i på næste valgdag. Og det radikale landsråd har umiddelbart før fødselsdagen gjort kort proces med den højtærede undervisningsminister, hvis stjerner så brat er blegnet på det radikale firmament. Disse to begivenheder fortæller mere end lovord og jubelsang, hvad der rører sig hos de to mindre regeringspartiers tillidsmænd.

[Poul Møller.]

De har det såmænd ikke bedre end værst. Hvad har retsforbundet ikke måttet tåle igennem 2 år? I løbet af dagen får vi nu se, hvordan det kommer til at gå med det interne oprør, med den frigørelsespolitik, som det ærede medlem hr. Niels Andersen har indledt inden for regeringen; men i øvrigt, i den samling, der er forløbet, har retsforbundet stemt for toldforhøjelser, og det deltager for tiden i forhandlinger om at lægge flere til. Det har været medforslagsstiller til en kornetold. Det har udstyret landbrugsministeren med bemyndigelse til at regulere eksporthandelen. Det har medvirket til gennemførelse af en række nye udgiftskrævende love. Det har pligtskyldigt nedstemt venstres og vore ændringsforslag, der tilsigtede besparelser. Dets egne ministre har beskyttet det forkætrede husholdningsråd og sat nye offentlige institutioner i verden. Det har været med til at forøge statens udlån og statens garantier til selvstændige erhvervsdrivende. Det har uden blusel affundet sig med tøjskat og tekstiltold og gennemført forhøjelser af omsætnings- og forbrugsafgifter. Det har indført nye tvangslån og stemt for en boligskat. I forbindelse med denne har partiet også medvirket til nye og øgede huslejetilskud. Det har affundet sig med valutadirektorat og importrestriktioner. Det har ved sin passivitet sikret en socialisering af mælkehandelen. Kan det undre, om denne i dansk politisk historie i dette århundrede, om jeg så må sige, enestående rekordliste over brudte løfter fører til tillidsmændenes ønske om at blive repræsenteret af nye folk her på tinge?

Men den højtærede undervisningsministers nederlag på det radikale landsmøde har heller ikke været tilfældigt. Og tilfældigt er det heller ikke, at Politiken efter mødet kunne konstatere, at „vistnok for første gang i det radikale partis historie blev en politisk udtalelse ikke vedtaget enstemmigt“. Og man oplevede det særsyn, at partiets politiske ordfører, det ærede medlem hr. A. C. Normann, stemte imod den udtalelse, der fastlagde partiets politik fremover. Det ærede medlem hr. A. C. Normann vil jo senere få lejlighed til at forklare, hvorpå hans uenighed med landsrådets flertal beror.

Den højtærede økonomiminister har gan-

ske vist ved den lejlighed påstået, at det er lykkedes partiet at gennemføre den vigtigste del af Nyborgprogrammet, som partiet gik til valg på.

Nu skal jeg i tavshed forbigå spørgsmålet om Nyborgprogrammets udenrigs- og militærpolitiske afsnit og ganske overlade det til de radikale, deres landsråd, deres ordfører, deres formand og andre at drøfte, hvorvidt dette afsnit er opfyldt. Derudover foreslog man en økonomisk borgfred. Jeg ved ikke af, at hverken den højtærede økonomiminister eller andre regeringsmedlemmer har foretaget sig noget som helst i denne henseende. Tværtimod føler vi vel alle, at løninflationen på ny er ved at true os trods det internationale prisfald, vi har nydt godt af. Voldgiftstanken, som man slog til lyd for, sover også blideligt i den nuværende regerings gemakker. Interessen for — jeg tillader mig at citere nu og senere — „funktionærer, som ikke er tilknyttet De samvirkende Fagforbund“, kom jo tydeligt frem ved partiets afstemning i går om disses ret til at få anerkendt deres egne upolitiske arbejdsløhedskasser. Adgangen til „erhvervelse af værdifaste obligationer“ er det gået småt med. Offentlige besparelser „for 200-300 mill. kr.“ har vi måttet se i vejviseren efter. Videre hed det: „Revision af toldloven måske i forbindelse med gennemførelse af et fællesnordisk marked“. Det sidste er ikke kommet, men det første er gennemført. Den samlede beskatning måtte ikke forøges, blev det sagt. Ikke desto mindre er den samlede beskatning — uden at tvangslånet er medregnet — fra finansåret 1956-57 til indeværende finansår ifølge regeringens økonomiske årsoversigt steget med 925 mill. kr. Tekstilafgiften skulle afvikles, det er ikke sket. Sygekassegrænsen er ikke ophævet. Mon dog disse punkter har været de uvigtigste dele af Nyborgprogrammet? Jeg tror i hvert fald ikke, de var det for vælgerne.

Ser man tilbage på de 2 år, forekommer det mig derfor, at de 2 små regeringspartier har udøvet en meget beskednen indflydelse, når bortses fra forsvarsspørgsmålet, og at socialdemokratiet må komplimenteres for dets evne til at beherske de 2 støttepartier.

Men også ind i socialdemokratiske kredse mærkes der en voksende usikkerhed over for regeringens og partiets politik — jeg

[Poul Møller.]

kan henvise til den debat, der er ført mellem det ærede medlem hr. Holger Eriksen og partiets nye sekretær, Niels Mathiasen. Dette er i øvrigt også kommet til udtryk i forsvarssagen, hvor partiet tilsyneladende har forsøgt at sætte sig imellem to stole.

Det tjener næppe noget formål at gentage hele den argumentation, der er fremført ved forsvarslovens første behandling; jeg kan herom henvise til, hvad mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, udtalte. Udvalget skal jo fortsætte sit arbejde, og forhåbentlig kan det lykkes at nå til enighed om en forsvarsordning, som ikke svækker, men styrker vore værnseffektivitet. Ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Per Hækkerup, har på et møde på Lollands Højskole fremsat en udtalelse, som i så henseende giver visse løfter, som både er interessante og bør tages alvorligt. Han sagde ifølge Ny Dag:

„Jeg ville personligt gerne have været med til at ofre 200-300 mill. kr. mere på forsvarsbudgettet.“

Det kunne nok skabe „ny dag“ for denne sag og skabe en løsning af disse problemer. Forhåbentlig kan han vedstå dette citat, og 10. maj erklærede det ærede medlem hr. Erhard Jakobsen i Korsør ifølge Sorø Amtstidende:

„Jeg så gerne, at forslaget til den nye forsvarsordning så anderledes ud. Det vil ikke betyde synderligt for den danske nationaløkonomi at bruge 1,3 milliard til forsvaret jeg mener ikke, man kan skabe et forsvar for under en milliard, og det er forkert at skabe et forsvar, der ikke er 100 pct. effektivt.“

Disse to udtalelser har overbevist mig om, at der i hvert fald blandt yngre socialdemokrater er forståelse for de synspunkter, der er fremført af oppositionen. Det er da spørgsmålet, om den højtærede forsvarsminister stadig føler sig som hørende til gruppen af yngre socialdemokrater, eller om han har sluttet sig til de ældres garde. Der er for mig i disse udtalelser stadig et håb for sagen, selv om det radikale landsråd unægtelig har gjort, hvad der stod i dets magt for at forpurre et forlig.

Efter mit skøn vil den offentlige debat i

de kommende måneder blive meget afgørende for forswarets fremtid. I det omfang, folket overbevises om det forkerte i, at Danmark søger at slippe så billigt som muligt fra sine forpligtelser, i samme omfang er jeg overbevist om, at en sådan positiv indstilling vil afspejle sig under dette tings behandling af spørgsmålet. Derfor er det også nødvendigt i dag offentligt at få klaret forhold og tvivlsspørgsmål, der er dukket op siden tingets første behandling af forsvarsforslaget. Forsvarsstyrelsens skrivelse af 6. maj har virket stærkt på mange, og jeg vil derfor gerne med udgangspunkt i denne stille nogle spørgsmål til den højtærede forsvarsminister.

Forsvarsstyrelsen erklærer, at der ikke inden for 935 mill. kr. budget alternativet er mulighed for at opstille de for løsning af forswarets opgaver nødvendige styrker.

Beror dette på et fejlskøn hos de sagkyndige? Beror det på, at de ikke er sagkyndige, når det kommer til stykket? Eller mener ministeren, at de har ret heri? I så fald: hvormed motiverer ministeren da sin stilling og sit forslag?

Efter en udførlig redegørelse når styrelsen frem til, at en tjenestetid på 12 måneder for de værnepligtige medfører, at mindst 60 pct. af enhedernes styrke skal være fast personel.

Efter forslaget regner man kun med 32 pct. fast mandskab. Hvormed vil ministeren begrunde denne forskel? Det er dog noget ganske konkret, som ikke burde kunne omtvistes. Det burde ligge klart for tinget i dets arbejde og for offentligheden, om en overgang til 12 måneders tjenestetid kræver 60 pct. fast mandskab, eller vi kan nøjes med 32 pct. fast mandskab, hvis den samme effektivitetsgrad skal bevares.

Efter det ærede medlem hr. Erik Eriksens bemærkninger skal jeg ikke yderligere udfritte regeringen om dens stilling til atombevæbning og depoter. Den kender vor stilling, den kender venstres stilling, den kender sagkundskabens stilling, og den bør derfor forskånes for ved en erklæring i dag at binde sig fastere til noget, som er forkert.

For de enkelte værnse vedkommende udtaler styrelsen om hæren:

„På Sjælland er én brigadegruppe ikke

[Poul Møller.]

tilstrækkelig dækningsstyrke til at sikre mobilisering af yderligere feltenheder“.

Om flyvevåbenet:

„Luftforsvaret af dansk område, herunder beskyttelse af hær og søværn, kan kun udføres i et meget begrænset omfang“.

Om lokalforsvaret:

„Det er hærkommandoens opfattelse, at det næppe inden for det i lovforslaget skitserede budget vil være muligt at gennemføre alle de omtalte foranstaltninger ved et regionalt forsvar af en størrelsesorden 10-15 bataljoner“.

Og videre hedder det:

„Kampværdien af de regionale enheder umiddelbart efter mobilisering må påregnes at være så begrænset, at der ikke kan tillægges disse enheder nogen egentlig betydning som del af det beredskab, som har til formål at forhindre et overraskende angreb“.

„Nedlæggelse af flyvevåbenets kupeskadriller indebærer en åbenbar risiko for flyvestationer og medfører en svækkelse af det landmilitære beredskab“.

Dette er udpluk fra forsvarsstyrelsens skrivelse. Jeg vil gerne udbede mig den højtærede forsvarsministers bemærkninger til denne offentliggjorte sagkyndige kritik. Det kan ikke være uden interesse for folket at få at vide, om det kan stole på, at sagskundskaben har indblik og indsigt i de ting, den udtaler sig om, eller om den højtærede forsvarsminister virkelig har sådanne saglige motiveringer for at opstille et forslag, at det er holdbart i forhold til den kritik, der er fremkommet fra forsvarsstyrelsens side.

Det er mit partis håb, at sommerens forhandlinger vil bringe klaring og løsning på denne sag. Vi har en stærk fornemmelse af, at regeringen har forsøgt en løsning, som i hvert fald socialdemokratiet grumme nødtigt vil tage ansvaret for. Det er mit håb, at det vil lykkes oppositionen at forbedre forslaget så meget, at vi kan være det bekendt. Vi vil gøre, hvad vi formår herfor. Men vi vil samtidig bede regeringen nøje gennemtænke den mærkelige situation, dens partier har stillet sig i i denne sag.

Folketinget afslutter sit arbejde med et andet stort spørgsmål uafklaret. Jeg tænker

på markedsplanerne. Så vidt jeg har forstået af pressemeddelelser, foreligger der nu et nyt forslag til en nordisk løsning. Jeg skal ikke gå i enkeltheder hermed, men understrege, at vor stilling i høj grad vil være afhængig af, hvilken placering landbrugsvarerne får i denne sammenhæng, ligesom vi må anse det for nødvendigt, at en nordisk ordning ikke afskærer os fra eventuelt medlemskab af det europæiske fællesmarked. Den nordiske union er jo hidtil blevet forhandlet ud fra det synspunkt, at den kunne glide ind som led i en samlet europæisk løsning. Viser dette sig umuligt, må vi forbeholde os vor stilling. Den højtærede udenrigsminister har på det sidste gjort forsøg på at genoplive forhandlingerne om en fælleseuropæisk løsning på grundlag af enighed imellem det, der i sin tid kaldtes Oslostaterne, altså Skandinavien, Belgien, Holland og Benelux.

Vi er særdeles interesseret i dette initiativ, og jeg udbeder mig gerne en redegørelse fra den højtærede udenrigsminister om, hvilke fremskridt der er gjort i disse forhandlinger. Så vidt man umiddelbart kan skønne, har de ikke været kronet med held, fordi Sverige og Norge for tiden synes stærkt engageret i bestræbelserne for at tilvejebringe et frihandelsområde imellem de ydre syv, omfattende Storbritannien, Danmark, Norge, Sverige, Østrig, Schweiz og Portugal. Da Danmark hidtil har deltaget i forhandlingerne herom, vil jeg også anse det for naturligt, om den højtærede udenrigsminister benytter anledningen i dag til at give en redegørelse for disse forhandlinger, inden tinget slutter sit arbejde. Efter det, der hidtil er oplyst, virker denne tanke ikke tiltalende på os. Dens realisering kan nemt føre til en splittelse af Europa i to indbyrdes stridende dele fremfor til den samling af Europas økonomi, som er tilsigtet med de europæiske forhandlinger.

Bliver Danmark nødsaget til at træffe et valg imellem medlemskab af de seks landes fællesmarked og de ydre syvs frihandelsområde, vil den konservative folketingsgruppe på det hidtil foreliggende grundlag foretrække tilslutning til de seks, så de bliver til syv og de syv bliver til seks.

Udviklingen kan meget nemt gå hurtigt i denne sag — det er os derfor magtpålig-

[Poul Møller.]

gende at få en erklæring i dag fra den højtærede statsminister om, at regeringen hverken formelt eller reelt på noget tidspunkt i tingets sommerferie vil foregribe den endelige stillingtagen til markedsplanerne uden at foranledige folketinget indkaldt.

For bedømmelsen af Danmarks stilling til de forskellige markedsplaner er det ikke uden interesse at se, hvordan vi igennem de sidste 10 år har hævdet os i sammenligning med andre europæiske lande. En netop offentliggjort europæisk statistik viser, at i årene 1950-58 er Danmark det land, der har haft den mindste industrielle produktionsfremgang. Vi har haft den mindste vækst i nationalproduktet. Vi har bortset fra Irland haft den mindste stigning i det private forbrug og sakker ligeledes agterud med hensyn til kapitaldannelsen. Som følge af disse ubehagelige kendsgerninger har vi 50'erne igennem været landet med den største arbejdsløshed, og som helhed kan det desværre siges, at Danmark fra at være et af de rigeste vesteuropæiske samfund er ved at blive distanceret og henvist til en betydelig mere beskedne placering.

Jeg er nok klar over, at i de første måneder i 1959 har Danmark haft en god og solid fremgang, som jeg håber kan holdes, men jeg tror, at man må se sådan på det, at denne fremgang kun er et led i den almindelige vesteuropæiske fremgang, som har fundet sted de sidste måneder. Derfor er forholdet mellem Danmark og de øvrige vesteuropæiske samfund ikke blevet forskudt eller forbedret i løbet af de sidste måneder på nogen måde.

Jeg har gerne villet fremdrage disse træk, fordi de for mig understreger, at uanset den politiske uenighed, der er, må den økonomisk-politiske opgave være at øge den private kapitaldannelse og de private investeringer, og det må ske på bekostning af de offentlige investeringer, fordi vi gennem de private investeringer har mulighed for at skabe varige, solide og stabile arbejdspladser og for at kunne gøre erhvervslivet konkurrencedygtigt. Vi må derfor øge den private produktion og det private forbrug på bekostning af det offentlige forbrug.

Det forekommer os ikke, at regeringen fører en sådan politik med det fornødne

klarsyn. Den sammenbragte valutareserve giver os en mulighed for at skabe flere varige arbejdspladser og for at sikre en mere konkurrencedygtig produktion og for derved at få den samlede velstand til at stige.

Væksten i det offentlige forbrug må standses. Vi har derfor i denne samling stemt imod en række nye udgiftslove. Det offentlige beslaglægger nær ved 30 pct. af nationalindkomsten. I den årrække, vi nu har haft socialdemokratisk styre, hvor finansministeren har heddet Viggo Kampmann, er denne procent steget fra 23,9 til 28. Indeværende års opgørelse foreligger ikke. Det er udtryk for en faretruende udvikling, der efterhånden giver borgerne mindre og mindre rådighed over deres arbejdsresultater og derved modvirker initiativ, risikovillighed og arbejdslyst. I absolutte tal er de offentlige indkomster i denne periode steget fra 5½ milliard til i år at passere 9 milliarder.

Vi vil anse det for nødvendigt at vende denne tendens. Vi er derfor gået imod betydelige nye udlånsudgifter til statshusmænd, byggeri, arbejderboliger, staldhygiejne, grundforbedring, egnsudvikling og industri- og håndværkslån. Hver gang staten engagerer sig i nye udlånsforpligtelser over for det private erhvervsliv, forringer den mulighederne for det øvrige erhvervslivs investeringer. De, der ikke nyder statens begunstiggelse, må lide under den belastning af opsparingskapitalen, som er en følge af de statsbegunstigede investeringer. Og ofte sættes disse ind på områder, hvor der skabes mindre beskæftigelse, hvor de virker mindre produktionsfremmende, hvor de indtjener mindre valuta end dér, hvor det private erhvervsliv får lov at kæmpe sig igennem på egen hånd.

Vi mener også, at staten bør vise langt mere tilbageholdenhed med hensyn til tilsagn om statsgarantier. Vi har accepteret tanken som et brugbart overgangsled inden for boliglovgivningen til at nå frem til en friere finansieringsform. Men vi har sporet en tydelig tendens til i de seneste måneder at slå om sig med alt for store beløb til statsgarantier. Man bør forstå, at for hver gang vi sorgløst forøger statsgarantierne til det ene eller det andet formål med et stort eller lille millionbeløb, så beslaglægger man en del af investeringskapitalen til

[Poul Møller.]

skæde for andre dele af erhvervslivet. Det er ligeegyldigt, om man gør det ved statsgaranterede obligationer, der skal sælges på obligationsmarkedet, eller man gør det ved at give statsgaranti til banklån. Alt sammen medfører, at man lægger sin hånd på en del af opsparingskapitalen.

Den dag pengerigeligheden aftager, vil de statsgaranterede lån have fortrinsret til skade for dem, der skal klare produktion og beskæftigelse uden statsgarantier. Forøger man disse garantier, vil det derfor ramme de investeringer, der gør mest gavn. Statsgarantierne kan således kun forsvares, hvor stærke samfundsmæssige hensyn taler derfor, og hvor det vil være umuligt ad normal vej at sikre finansiering.

Vi er derfor lidet trygge ved denne del af regeringens økonomiske politik. På et tidspunkt, hvor nationalbankdirektøren har erklæret, at ethvert rimeligt lånebehov kan tilfredsstilles ad de normale kanaler, forekommer det os rigtigt at afvikle og ikke udbygge, som man gør det i rigt mål, den offentlige udlåns- og garantilovgivning; det kan kun føre til nye eller øgede vanskeligheder for det private og produktive erhvervsliv. Helt selvmodsigende forekommer det os at være, at regeringen omgås med planer om at rationere den private kreditgivning — det fremgår af den højtærede handelsministers tale på Provinsbankforeningens årsmøde på Nyborg Strand — samtidig med at man her i tinget forcerer den offentlige udlåns- og garantilovgivning frem, som det er sket. En sådan linje kan kun forstås på den måde, at man ønsker, at staten skal beslaglægge en stadig større andel af den almindelige kapitaldannelse, og at prisen herfor skal betales gennem kreditrationering over for det private erhvervsliv.

I takt med den vækst, der har fundet sted i levestandarden også i vort land, er det naturligt at gennemføre ændrede betalingsregler for flere af de goder, det offentlige hidtil gratis har stillet til rådighed for befolkningen. Vi har på enkelte områder arbejdet herfor i det forløbne folketingsår. Jeg kan som eksempel herpå henvise til aftenskoleloven og til folkebiblioteksloven. Vi vil fortsætte denne linje, og vi vil ud fra samme synspunkt anse det for rigtigt nu

at tage visse sociale sikringsordninger op til revision. Vi bør nå dertil, at vort sygekassesystem bliver en forsikringsmæssig ordning, der hviler i sig selv, og hvortil alle får adgang, således at det offentlige kun skal påtage sig udgifter til dem, der er ramt af langvarig sygdom eller er særlig dårligt stillet økonomisk. Det forekommer os, at sygekassekommissionen kun gør meget langsomme fremskridt, og at den bevæger sig på kattepoter, så snart den nærmer sig de egentlige problemer.

Jeg vil også pege på, at arbejdsmarkedets forhold bør underkastes en reform. Det kan ikke være rimeligt, at vi fortsat bevæger os i et gammeldags, stift system, der ifølge arbejdsmarkedskommissionens beretning modvirker, at arbejdskraften sættes ind i produktivt arbejde med hele sin styrke. Dertil kræves ikke blot fuld beskæftigelse, men også at systemet er smidigt nok til at placere arbejdskraften, hvor dens nyttevirkning er størst. Tanken om etablering af industriforbund virker derfor særdeles sympatisk på os.

I denne forbindelse vil det også være naturligt at reformere arbejdsløshedsforsikringen, så den normale arbejdsløshedsrisiko inden for en faggruppe på forsikringsmæssig vis bæres af arbejdsmarkedets parter og staten kun er engageret, hvor og når der er tale om ekstraordinært stor eller langvarig ledighed.

Konklusionen heraf må være, at vi skal føre en politik, som giver private investeringer fortrin fremfor offentlige, som afvikler statens udlåns- og garantiforpligtelser, som pålægger dem, der vil nyde offentlige goder, at betale mere herfor end dem, der ikke gør brug af dem, og som standser offentlige udgiftsstigninger, og endelig en politik, der indebærer en reform af vore sociale sikringsordninger, så de i højere grad kommer til at hvile på forsikringsmæssig basis.

Til gengæld herfor kan vi føre en skattepolitik, der mindsker det offentliges indgreb i borgernes indkomst. Jeg kan i den forbindelse henvise til det forslag til en reform af den direkte skat til staten, som venstre og vi har fremsat, hvis formål er at øge den private opsparing og derigennem fremme den private investering, at stabilisere erhvervslivets omkostninger, at gøre det

[Poul Møller.]

muligt for flere i vort samfund at klare mere selv, at øge interessen for de private sociale, kulturelle, og religiøse sammenlutningers almennyttige gerning, at fjerne sambeskatningens værste følger og sikre, at ekstra indsats ikke beskattes ekstra hårdt, og at give den hårdt beskattede mellemstand en væsentlig skattelettelse.

I det omfang vi ved ændringer i de sociale sikringsordninger lægger byrder ned, efter, som ikke kan opvejes af lettelser i den direkte skat, vil jeg anse det for rigtigt, at tøjsskatten afvikles. Den er nemlig et typisk eksempel på den misforståede sociale politik, der føres herhjemme. Samtidig med at man slår syv kors for sig ved enhver besparelse på de sociale budgetter, har man uden noget samvittighedsnag pålagt den jævne borgers mest nødvendige beklædning en tårnhøj beskatning. Det eneste, man opnår herved, er, at staten kommer til at forvalte en større del af borgernes indkomster, og det kan måske være i visse partiers interesse, men det er i modstrid med det, vi virker for.

Landets valutastilling blev ikke forbedret i maj. Meningen med den valutareserve, der er skabt, må imidlertid være, at vi ikke farer til panikagtige foranstaltninger, så snart mindre ubehageligheder melder sig. Kunne vi holde igen på de offentlige udgifter, vise større tilbageholdenhed med de offentlige investeringer — jeg tænker her også på trafikinvesteringerne — og ville regeringen samtidig forpligte sig til ikke at forstyrre den regulator, som ligger i selve valutanedgangens påvirkning af pengemængden, er det min tro, at valutatilbagegangen vil standse, inden vi nærmer os en foruroligende nedgang. Og oprigtig talt ville det i den forbindelse tillige fremme en gunstig udvikling, hvis f. eks. det ærede medlem hr. Hans Rasmussen og den højtærede handelsminister ville undlade at kræve eller bebude nye foranstaltninger, der vender sig imod befolkningens opsparing eller forbrug. Det kan kun skabe den frygt, som i sig selv er med til at øge inflationens kræfter.

Et gammelt ord siger, at hvad der kommer let, går let. Måtte det ikke slå til i denne situation. For regeringen har påtaget sig et meget tungt ansvar, om heldet,

der har tilsmilet den i så rigeligt mål, skulle svigte den. En regering, der i magsvejr har haft så vanskeligt ved at klare dagens problemer, ser vi meget nødig betroet landets skæbne i uvejr.

Jeg er ofte i tvivl om, hvordan regeringen og dens medlemmer egentlig bedømmer sig selv, når de er i enrum. Hvor megen selvkritik eller selvironi de er i besiddelse af, ved jeg ikke. Dog er jeg blevet glædeligt overrasket ved i Det radikale Venstres Almanak 1957 at finde optrykt et digt af Bertolt Brecht, hvori der gives udtryk for en betydelig selvkritisk indstilling fra i hvert tilfælde det ene af regeringspartiernes side.

Det indledes med ordene:

„Sandelig jeg lever i mørke tider!
Troskyldig tale er tabens.“

Og det hedder derefter:

„Ganske vist! Mit udkomme har jeg endnu. Men tro mig kun ved et tilfælde. Intet af det, jeg gør, berettiger mig til at mætte mig. Tilfældigt blev jeg skånet (Når heldet er slut, er jeg fortabt). Man siger mig: Spis og drik! Vær glad, at du har! Men hvordan kan jeg spise og drikke, når jeg river det, jeg spiser, fra den hungrende, og den tørstede mangler mit glas vand? Og dog spiser og drikker jeg.“

Disse ord fra Det radikale Venstres Almanak vil jeg gerne have skal komme til at stå over denne debat karakteriserende regeringen.

A. C. Normann: De to ærede ordførere for oppositionspartierne har anvendt en hel del af deres taletid til at beskæftige sig med det militære spørgsmål og under det økonomiske spørgsmål med problemerne omkring markedsdannelserne. Jeg finder begge dele meget naturligt, fordi det jo er de to hovedspørgsmål, som endnu henstår uafgjort.

Jeg vil gerne begynde med at sige lidt om det militære spørgsmål. Om den ikraftværende militærordning er der vel ikke stort andet at sige, end at den er forældet, ikke fra nogen side ønskes opretholdt og altså er forladt af alle. Derfor har det radikale venstre nu i to år rykket hårdt i forsvarsministeren for at få gang i arbejdet med en ny militærordning. Når dette arbejde alligevel er trukket ud, skyldes det

[A. C. Normann.]

dog ikke først og fremmest den højtærede minister, men oppositionen, der på dette område har været særdeles uvillig til at søge en afgørelse fremmet.

Da man begyndte arbejdet efter valget, krævede de radikale medlemmer af forsvarsudvalget adgang til en åben debat, d. v. s. en fri offentlig drøftelse uden hensyn til alle tvangsklausuler, naturligvis bortset fra rent militære hemmeligheder. Vi fik det konservative folkepartis støtte til en sådan åben debat, medens venstres medlemmer af udvalget tav stille. Samtidig vedtog udvalget at bede forsvarsministeren om at lade to forskellige forslag udarbejde. Disse fremkom, men måtte sendes tilbage til omredigering, fordi forsvarsstyrelsen havde misforstået opgaven.

I oktober i fjor, netop da det ændrede forslag var bebudet, erklærede de to partier, at de ikke ville være med længere i udvalget, og dette skete uden anden begrundelse end den, at de ønskede mere åbenhed over sagens behandling. Resultatet blev mindre åbenhed og en lang forsinkelse, nødvendiggjort ved, at nu blev regeringspartierne nødt til at snakke sig til rette først. Da så endelig resultatet heraf forelå som et forslag, hæftede man sig fra oppositionens side næsten udelukkende ved, at bemyndigelserne, der svarede til dem, som oppositionen tidligere var gået med til i forsvarskommissionen, nu gik alt for vidt. Efter hvad jeg har forstået, er oppositionspartierne endnu 3-4 år efter, at forhandlingerne om en ny militærordning begyndte, ikke nået til at sige, hvilke ønsker de har.

Der er her i formiddags sagt nogle ord om samarbejdet på dette område. Min personlige mening er den, at regeringen allerede har været alt for vidtgående i sin tålmodighed med oppositionen og i sine ønsker om en ordening i enighed. Jeg for min del ser også gerne en sådan enighed tilvejebragt, men skal vi vedblive med arbejdet i oppositionens hidtidige tempo, kommer vi ikke ud af stedet, til trods for at den nuværende ordening for længst er forladt af alle. Det radikale venstre ønsker i alt fald, at vi nu må komme frem til en afgørelse, og jeg mener, at vi først bør koncentrere os om at få klarlagt, om oppositionen ønsker indflydelse på ordningen og i bekræftende fald

medansvar for den. Men længere end til efteråret kan vi dårlig vente på afgørelsen, og i mellemtiden behøver arbejdet med at rationalisere og forenkle jo ikke at ligge stille.

Så har jeg en bemærkning om nogle fantasifulde fabuleringer i et par dagblade om forhandlingerne om militære spørgsmål på det radikale venstres landsmøde — de pågældende emner har også så småt været tangeret af oppositionens ordførere her i formiddags. Selv om de interne drøftelser på et partis landsrådsmøde — jeg siger navnlig dette til det ærede medlem hr. Poul Møller — vel må være udenforstående uvedkommende, skal jeg gerne oplyse, at denne drøftelse ikke drejede sig om forsvarsspørgsmålet i almindelighed, men især koncentrerede sig om problemer vedrørende atombomben og den i forbindelse dermed foreliggende fare for radioaktivitet.

Det lyder altid meget rigtigt, at vi må gøre forsvaret så effektivt som muligt, når vi nu engang må have et forsvar af en eller anden udstrækning. Uanset hvor meget eller hvor lidt hver enkelt af os føler sig betrygget derved, så er det klart, at det bør være et effektivt forsvar, så effektivt som muligt inden for den ramme, der er bestemt af økonomiske hensyn og af hensynet til vore allierede. Sådan ser det radikale venstre også på det, og når det engang imellem påstås, at vi er ligeglade med effektiviteten, så er denne snak forvrøvlet indtil det hjælpeløse. Det er klart, at det må være meningen med forsvarets indretning.

Med hensyn til atomspørgsmålet gør der sig imidlertid en meget stor usikkerhed gældende i befolkningen, fordi der her er et ganske særligt ansvar at overveje. Den udenrigspolitiske side af forsvarsspørgsmålet er alvorlig, og i denne side af sagen ser jeg for min del ikke et eneste motiv til, at vi skal ønske kernevåben anskaffet. Det gælder, både når vi tænker på spændingen i og omkring det danske territorium, og når vi tænker på de forhandlinger, der forhåbentlig vil blive fortsat om en våbenudtyndet zone gennem Europa. Men hvad da, hvis vi tænker på vort forsvar ikke blot som krigsforhindrende, men som noget, der en dag kan komme i brug?

Spørgsmålet om, i hvilken grad radioaktivitet følger med brugen af taktiske

[A. C. Normann.]

atomvåben, er som nævnt ganske uafklaret, og vi er alle medansvarlige for, at den danske befolkning står næsten uforberedt — det viger jeg ikke tilbage for at sige. — over for konsekvenserne af radioaktiviteten. Det er endnu næsten, som om der her er tale om en verdensfjern fare af teoretisk art, en ting, som nærmest anvendes til at skræmme med. Bare det dog var sandt, at der kun var tale om et skræmmebillede, som nu og da misbrugtes af de radikale! Men forleden dag udstedtes der et forbud mod at drikke regnvand ca. 15 km herfra på grund af atomforsøg nogle tusinde kilometer borte, et forbud på Saltholm, fordi regnvandet dér er radioaktivt. Det er det nu blevet over hele Danmark, men på Saltholm har man kun overfladevand at drikke, og dyrene er jo i øvrigt overalt henvist til at drikke overfladevand.

De medlemmer af det høje ting, som har besøgt Risø, og det tror jeg efterhånden de fleste af tingets medlemmer har, vil have lagt mærke til, hvorledes en uendelig ringe atombestråling har ændret planterne, og deres arveanlæg.

Jeg tror, de begivenheder, jeg her har nævnt, og også mange andre ligesom har gjort problemet mere nærværende og fået mange til at spørge: hvad sker der med befolkningen, hvis atomvåben anvendes? Allerede nu synes videnskaben at mene, at tusinder af mennesker hvert år dør, fordi det radioaktive stof strontium hidrørende fra atombombeforsøg optages i knoglerne i stedet for kalk og medfører kræft.

Men længe inden alt dette er klarlagt, og inden det endnu er givet, at USA overhovedet vil ændre den lov, der forbyder levering af atomladninger til os, lader venstre sit sjællandske delegeretmøde fastslå, at disse våben må det lille Danmark se at få anskaffet. Jeg vil gerne spørge venstres ordfører, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, som også udførligt beskæftigede sig med de militære spørgsmål: har venstre

truffet denne beslutning på delegeretmødet uden at have nogen sikker viden på dette punkt? Ved det ærede medlem, om faren for en sådan radioaktiv påvirkning med forgiftning af befolkningen ved egen anvendelse af taktiske atomvåben foreligger? Efter min mening må der under denne debat gives svar herpå. Behandles dette spørgsmål af politiske partier og af militæret ud fra forkerte forudsætninger, og er det sådan, at befolkningen holdes i uvidenhed og uklarhed på dette punkt? Det er en ting, der bør tales åbent ud om. Det er et adskillig alvorligere spørgsmål end venstrepressens og det ærede medlem hr. Erik Eriksens beskæftigelse med et radikalt partimøde, fordi man i disse dages debat mangler stof til at føre oppositionspolitik på.

Jeg beder altså det ærede medlem hr. Erik Eriksen besvare det spørgsmål: har det ærede medlem kendskab til, hvilken fare der for befolkningen knytter sig til anvendelsen af disse våben?

Det er, så vidt jeg har forstået, hensigten, at man til at begynde med vil forsyne vore nye nikeraketter med atomladninger. Sker dette, har vi med den placering, de pågældende raketstationer skal have, påført vor egen befolkning en betydelig risikoforøgelse uden sikkerhed for, at risikoen er blevet afgørende større for en angriber.

Disse raketter er af den beskaffenhed, at de selv søger deres mål. Det vil sige, at de én gang afskudt ikke kan styres fra jorden, men følger det bevægelige, fjendtlige mål ind over dansk eller måske svensk territorium, hvor de eksploderer eventuelt nær ved jordens overflade. Den eneste mulighed, der foreligger for at undgå denne ulykke for os, er i så fald at bringe raketterne til eksplosion eller til nedfald, hvad det er muligt at gøre fra jorden. De kan oftest ikke ses ret langt bort, hvorfor der nok her er tale om en mere teoretisk mulighed.

Der er altså, så vidt jeg kan se, virkelig en væsentlig risiko til stede for, at vi selv bliver dem, der hårdest rammes af atomladninger, hvis vi anskaffer dem til disse

[A. C. Normann.]

rakter, som i øvrigt vel i flere henseender allerede er forældede.

Jeg har over for det ærede medlem hr. Erik Eriksen omtalt disse ting ret udførligt for at vise, at der i alt fald er vigtige forhold, som ubetinget må afklares; men alligevel galoperer venstre nu ind i denne skæbnesvangre atompolitik med bind for øjnene. Og vi undres over og spejder efter, om der dog ikke kunne være nogle besindige blandt de sjællandske-bornholmske venstremænd, blot så mange, at der f. eks. kunne komme en resolution, der ikke var enstemmig, ud deraf. Men nej, venstre er sikker på sin atomsag og kender ikke til tvivlere, i hvert fald ikke på Sjælland og Bornholm. Det kunne jo gå sådan — jeg ved ikke, om det vil gå sådan, men jeg mener, den mulighed foreligger — at ingen om 3-4 år tænker sig, at de små lande overhovedet skal have atomvåben.

Jeg minder om, hvad kaptajnløjtnant Eggert Petersen den 28. maj skrev i en kronik i Aktuelt. Det hedder heri bl. a. — jeg beder om formandens tilladelse til et citat —:

„Men hvor opgaven drejer sig om at forebygge, at et lille grænseområde som Danmark tages ved et kup fra den ene dag til den anden, kan det næppe være politisk muligt og militært nødvendigt, at man griber til anvendelse af kernevåben.“

Jeg har nævnt en række grunde til det radikale venstres holdning over for dette spørgsmål, der er af en vigtighed, som slet ikke kan sammenlignes med, hvad der ellers samler og skiller partierne, når vi taler om Danmarks militærpolitik.

Det var disse spørgsmål i udtalelsen fra det radikale venstres landsmøde, jeg ønskede yderligere at uddybe, idet jeg i øvrigt var enig i indholdet af den vedtagne resolution, og jeg har lyst til at sige til det ærede medlem hr. Poul Møller, at når jeg alligevel stemte imod, var det på grund af utilfredshed med resolutionens formelle udformning, som jeg for min del havde opponeret imod. Men i øvrigt synes jeg, at jeg må sige direkte til det ærede medlem, at denne interne drøftelse jo ikke vedkommer andre end den forsamling, der overværede den.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen beskæftigede sig efter sin sædvane — det er en tilbagevendende oplevelse for os ved alle disse debatter — også denne gang ret indgående med forholdet mellem regeringspartierne og da navnlig forholdet mellem socialdemokratiet og det radikale venstre. Det slår mig, hver eneste gang jeg hører det ærede medlem tale herom, at sjældent føles en politisk forargelse mere kunstig og i højere grad oparbejdet ved selvsuggestion, end når venstre bebrejder det radikale venstre det parlamentariske samarbejde med socialdemokratiet. I en passage i vor politiske historie på adskillige årtier havde venstrepartierne, også den del af venstre, i hvilken det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde sine politiske aner, et yderst virksomhedsfuldt samarbejde med socialdemokratiet. Og hvilket socialdemokrati var det dengang? Et parti, der dengang var socialistisk og kæmpede for socialismens gennemførelse. Det var Holms og Hørdums og Borgbjergs og A. C. Meyers socialdemokrati. Ja, jeg generer vel ikke mine socialdemokratiske venner ved at tilføje, at det var Karl Marx' socialdemokrati, idet jeg her taler om en periode, der ligger temmelig langt tilbage i historien. Det samarbejde gik ikke fra venstres side og heller ikke fra socialdemokratiets side ud på at tvinge socialistiske principper til sejr her i landet, at gennemføre, gennempresse socialismen, sådan som det ærede medlem også i dag giver det udseende af. Nej, det gik ud på at gennemføre reformer, også økonomiske reformer, som de to grupper venstre og socialdemokratiet dengang fandt nyttige for landet, og som de kunnes enes om. Selv socialdemokratiets meget krasse socialisme afskrækkede ikke venstre fra dette i bedste forstand parlamentariske samarbejde for at bekæmpe højre.

Det pudsige er, at forargelsen nu gælder samarbejdet med et socialdemokrati, der i mellemtiden har været på ustandselig vandring bort fra socialismen, som ikke er et revolutionært parti, og som vel kan siges at være til højre for venstres gamle linje. Det er en ting, der siger noget. Om ikke andet, siger det noget om den vej, venstre har gennemvandet i den samme periode, at venstre nu daglig bedyrer sin afsky for

[A. C. Normann.]

dette langt mere moderate socialdemokrati og sin ubrydelige solidaritet med det konservative folkeparti.

Endnu mere som et kunstprodukt føles venstres proklamationer, når vi ser, at solidariteten mellem venstre og konservative sprænges vel 3 gange for hver gang den holder. Vi har set det i de sidste dage med hensyn til luftfartssamarbejdet og med hensyn til lånene til fiskeriet, og vi har set det igennem den sidste halve snes år; hver eneste gang der har været et problem om forsvaret, er uenigheden slået igennem i de to partier i oppositionen; det har den gjort, når det har drejet sig om kulturelle spørgsmål, om skoleordningen, og det har den en overgang gjort, når det drejede sig om markedsforhandlingerne. Men jeg forstår altså nu i dag på det ærede medlem, at dette spillægteri med socialisme og liberalisme skal fortsætte, hvor ringe et indhold det end har.

Dernæst vil jeg gerne sig et par ord om den økonomiske situation.

Da vi i oktober måned åbnede denne samling, påtog jeg mig den altid noget trivielle opgave at advare imod for stor optimisme med hensyn til den økonomiske udvikling i vinterens løb, og jeg pegede på nødvendigheden af, at vi var hurtige til at opfatte og indrette os efter ændringer i konjunkturerne, således at vi bevarede magten over pengeværdien. Flere af de øvrige ordførere delte dengang min ængstelse for en vending i udviklingen. At en advarsel var berettiget, ses nu tydeligt, for omslaget kom allerede 3-4 måneder efter, vel nærmere betegnet en måned eller to ind i indeværende år.

Fra tiden efter regeringens dannelse indtil februar i år, altså i godt halvandet år, havde vi haft en valutafremgang på 80-85 mill. kr. gennemsnitlig om måneden. Men i februar og marts kom der et tydeligt omslag. I marts og april var der næppe nok balance i valutastillingen, og i de sidste uger har der været et underskud. Jeg tænker ikke, at den ændrede udvikling vil få nogen alvorlig karakter, selv om vi kan komme ind i en periode med svingende og med usikre valutaforhold. Men det varsel, vi har fået, bør vi ikke sidde overhørig.

Selve udenrigshandelen tyder ikke på

nogen katastrofesituation, og der er ikke nogen grund til større nervøsitet endnu; men nægtes kan det ikke, at forbruget er stærkt stigende, måske stærkere, end produktionen berettiger til. Med hel sikkerhed kan det ikke siges endnu. Vi har nu i godt et år kunnet glæde os over en høj aktivitet og har nu, hvad vi forstår ved fuld beskæftigelse, ja, i den forløbne del af 1959 har arbejdsløsheden endog været lavere end i nogen tilsvarende periode helt siden 1945. Dette er muligvis ved den større penge- rigelighed og den deraf flydende lavere rente, og lad mig tilføje: den fremgang i produktionen, vi har oplevet, var tiltrængt efter en alt for lang periode med stramme kreditforhold. En forhøjelse af vor levestandard, som kun svarede til denne fremgang, ville ikke være farlig for valuta og pengeværdi, men kommer den til at gå derudover, er det, at faren for inflation indtræder. Oven på denne naturlige og glædelige forøgelse af købekraften, som vi ikke ville have faet, hvis ikke regeringen ved sin politik havde fremmet investering og eksportproduktion på forbrugets bekostning i 1957, kommer nu stigninger i købekraften, der ikke kan undgå at medføre, at vi selv bruger mere end hidtil af de produkter, vi skulle have eksporteret. Vi har fået gennemført, eller vi har fået — for det er ikke en ting, folketinget i overvejende grad har haft indflydelse på — betydelige lønforhøjelser. Vi har fået salærforhøjelser, honorarforhøjelser og avanceforhøjelser, og samtidig er virkningen af folkepensionsordningen nu så nogenlunde slået igennem. Der er i den samme periode tilbagebetalt et stort beløb af de gamle tvangslån, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen gennemførte, og samtidig er adgangen til kredit meget lettere end før.

Alt dette bevirker, at købeeften er i fart opfeffer. Det ses bl. a. af, at detailomsætningen i første kvartal i år lå 10 pct. højere end i januar kvartal sidste år. Importen er begyndt at stige stærkt, og det har den nu gjort i nogle måneder.

Nu er det heldigvis sådan, at det ikke alene er forbrugsgoder, vi importerer flere af end før; det er også produktionsmidler, og der investeres stadig i stort omfang. Forleden dag oplyste nationalbankdirektøren, at bankernes og sparekassernes samlede

[A. C. Normann.]

udlån omkring 1. april lå næsten 1 200 mill. kr. eller ca. 11 pct. højere end sidste år. Det er jo ikke penge, der for størstedelen soldes op; den overvejende del går til opbygning af grundlaget for en ny produktion. Anskaffelse af anlæg og maskiner, skibe m. v. er steget stærkt, og ser vi på byggesektoren, så er det egnet til at give indtryk af, at byggeriet er steget meget stærkt i omfang. Men især er det glædeligt her at notere, at medens det under opførelse værende etageareal pr. 1. januar 1959 for beboelsesejendomme er steget med 20 pct., er erhvervsbyggeriets areal steget med 40 pct. Den vældige forøgelse af erhvervsbyggeriet er jo et bevis for, at der nu er mod til investering på lang sigt, for hensigten med de nye erhvervsbygninger er naturligvis, at de bagefter skal udfyldes med arbejdspladser og med maskiner.

Når den længe så varmt efterspurgte investering nu er kommet så stærkt i gang, skyldes det til dels den almindelige optimisme, som tilliden til landets økonomi har medført. De afskrivningslove, regeringspartierne vedtog i 1957, og som oppositionen — til bestandig undren for mange — ikke ville stemme for, har også bidraget stærkt til den store udbygning af produktionsapparatet. Den lyse side i hele billedet er jo den vældige forøgelse af produktionen og af produktionsapparatet, der giver en forhåbning om, at selv den for store forbrugsstigning, vi har oplevet, ikke vil presse for meget opad på priserne, fordi i alt fald en væsentlig part af den øgede efterspørgsel modsvares af større produktion.

Kender vi vor chance nu og imødekommer øjeblikkets krav om mådehold, og kan vi samle erhvervsorganisationer og andre ansvarlige herom, er mulighederne for fortsat fremgang meget store, ja, jeg turde påstå, at der vil komme en stadig tiltagende velstand for befolkningen, hvis vi viser dette mådehold og forhold udefra ikke i de kommende måneder spolerer udviklingen for os.

Jeg har den opfattelse, at lønmodtagernes ledere forstår, at vi bør vogte os for at bringe det i fare, som vi i fællesskab har opnået; og at arbejdsgiverne har ledere, der også indser det, var den tale Arbejdsgiverforeningens formand, civilingeniør Einer Thorsen, forleden holdt på foreningens generalforsam-

ling, et bevis på. Hr. Thorsen havde her nogle rosende ord til folketing og regering, fordi de ikke af valutareservens vækst havde ladet sig forlede til en letsindig økonomisk politik. Jeg har læst referatet af hr. Einer Thorsens tale i Politiken og i Social-Demokraten, der nu hedder Aktuelt, og det er en lille smule trist at måtte konstatere, at når de selvstændige erhvervs største organisations formand udtaler en anerkendelse af regeringens politik på et hovedområde, så refereres dette ikke i Berlingske Tidende og Dagens Nyheder og, så vidt jeg har set, heller ikke i venstres presse.

Den samordning af de økonomisk bestemte faktorer, som det radikale venstre gik til valg på i 1957, det såkaldte Nyborgprogram, er nu i betydelig udstrækning gennemført, og det har nået at give sig udslag på forskellige områder. Det er det radikale venstres ønske over for regeringen, at denne linje fortsættes, og at regeringen fastholder den størst mulige indflydelse på prisniveauet. I øjeblikket tror jeg meget afhænger af, at købekraften og dermed efterspørgslen ikke stiger så stærkt, at det medfører sortbørs-lønninger til skade for andre lønmodtagere og ikke medfører en overflytning af arbejdskraften fra de eksporterende erhverv til hjemmemarkedsproduktionen. Omvendt er det selvfølgelig nyttigt, at købekraften fortsat ligger så højt, at den medfører fuld beskæftigelse og høj produktion.

I hele den økonomiske udvikling er det, der gør mest indtryk i dag, at det denne gang faktisk er lykkedes at rette økonomien op og at skabe valutaoverskud, uden at det har ramt beskæftigelsen og produktionen, som det plejer. Det er det store fremskridt i sammenligning med alle tidligere regerings krise- og valutaforanstaltninger.

Jeg synes for folketingets gode dømmes skyld, at vi ikke skal strides om, hvor årsagen til den store fremgang ligger. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Poul Møller har i formiddag, som de plejer, beskæftiget sig med dette spørgsmål. Jeg tror, det ligger sådan, at enhver regeringstilhænger må indrømme, at konjunkturerne har været med os, og at enhver regeringsmodstander må indrømme, at de billigere importpriser slet ikke havde klaret sagen, hvis vi ikke havde standset

[A. C. Normann.]

stigningen i forbruget og derved fået flere varer fri til eksport.

Hvad om vi indrømmede disse selvfølge- ligheder over for hinanden og opgav denne uklædelige diskussion om æren for den økonomiske konsolidering, der er sket? Det, der nu er sket, er, hvad vi alle sammen har ønsket i de 14 år, der er gået siden krig- en. Lad os da glædes derover, men vogte os for at falde for fristelsen til at slippe taget i pri- serne for tidligt. I denne henseende har vigjort nyttige erfaringer i tidligere kriseperioder. Jeg for min del ser med stor glæde på, at regeringen fortsætter samordningen på forsk- ellige områder på en sådan måde, at fi- nanspolitikken nu bærer en større byrde end pengepolitikken. Heri handler den jo ander- ledes, end tidligere regeringer har gjort.

Nu da vor bekymring ikke længere er mangel på beskæftigelse, men snarere mangel på arbejdskraft på visse områder, er det glædeligt, at regeringen allerede fra omkring midten af februar har været forudseende nok til at udskyde offentlige arbejder, der- under offentligt byggeri, og at standse alt det, der kan vente til efteråret, og desuden har fået udsat en del af det private byggeri til efteråret, den tid, da det plejer at knibe med at skabe beskæftigelse i byggefagene. Man har denne gang handlet hurtigt, så hur- tigt, at man har grebet ind, mens valuta- reserven endnu var i vækst. Også heri af- viger i mine øjne den nuværende regering fra sin forgænger.

Den advarsel mod for stort forbrug, jeg her har fremsat, kunne måske udlægges således, at så må jeg altså også mene, at der ikke er mulighed for eller rimelighed i at tale om en skattenedsættelse. Det er dog ikke det radikale venstres opfattelse, at en skattenedsættelse ikke nok på et vist tidspunkt kan blive en forsvarlig og for- standig handling. For høje skatter har jo det til fælles med en kreditstramning, at de virker investeringshæmmende, både fordi de direkte fjerner pengemidler fra produktionen og ikke blot fra forbruget, og fordi de går ud over optimismen og investerings- lysten og derved virker hæmmende i dob- belt forstand.

Tiden siden sidste valg har været en reformperiode. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup nævnte en række eksempler

herpå. I en menneskealder har landet ikke oplevet økonomiske fremskridt af et omfang som under denne regering, og visse skatte- lettelser er samtidig gennemført. Kan der skabes grundlag for yderligere skattened- sættelser, vil der også i denne henseende være sikret regeringen et godt eftermæle i rækken af danske regeringer.

Blot bør det aldrig et øjeblik lades ude af betragtning, at en skattelettelse først må komme, når økonomien tillader det. En skattenedsættelses virkninger er ikke lette at forudberegne, og de vil ikke være de samme under en opgangs- og under en nedgangskonjunktur.

Jeg nævnte militærspørgsmålet som et af tidens uafgjorte hovedspørgsmål. Det andet store spørgsmål, hvis løsning trænger sig på, er markedsforhandlingerne. Siden vi sidst drøftede dette fundamentale spørgsmål, har billedet ændret sig, men den situation, der i disse dage er blevet aktualiseret ved for- handlingerne i Stockholm, må nu nok med- føre, at vi her udtaler os med en vis for- sigtighed. Ingen kan faktisk i dag overskue de nærmeste ugers forløb, og ingen kan overskue, hvilke beslutninger Danmarks interesser byder os at træffe i den nærmeste fremtid.

Af dem, der har taget initiativet til for- handlingerne om et ydre frihandels- område, siges det meget stærkt, at disse planer ikke har aggressivt formål over for Romtraktatlandene, men at de må være egnet til at fremkalde nye forsøg på en associering med Romtraktatlandene. Det er klart, at Danmark må hilse dette med tilfredshed. Med vore 2 hovedmarkeder liggende i vest og syd må dansk politikks formål være at bidrage til genoptagelse af de europæiske associeringsforhandlinger, og det radikale venstre har derfor med sympati fulgt udenrigsministerens drøftelser med den belgiske udenrigsminister og hans for- handlinger i Oslo og Stockholm med det formål at fremme et initiativ i samarbejdet mellem Beneluxstaterne og de nordiske lande.

Danmark må i sin vurdering af et even- tuelt ydre frihandelsområde selvfølgelig være påvirket af, hvilke garantier der her vil kunne tilvejebringes for den danske landbrugseksport i forholdet til begge disse markeder.

[A. C. Normann.]

Vi nærer tillid til, at regeringen under kommende forhandlinger stadig vil have disse synspunkter for øje og samtidig tilstræbe at forene de nordiske landes økonomiske kræfter på en sådan måde, at alle muligheder for et nordisk fællesmarked udnyttes. Vi må i denne forbindelse heller ikke glemme, at for Finland er dette af en ganske særlig alvorlig betydning. Jeg siger dette som et svar på det ærede medlem hr. Poul Møllers, synes jeg, meget letsindige udtalelser.

Jeg føler anledning til på ny at minde om de problemer, der består for selv-pensionisterne. Det er mere end et år siden, den højtærede finansminister lovede problemerne omkring pensionsindtægt og folkepensionslovens fradragsregler undersøgt i et ministerielt udvalg. Endnu har vi intet resultat hørt, men jeg understreger, at der synes mig at være en åbenbar fejl i den nuværende ordning, en fejl, som let vil medføre stor skade for den personlige opsparring, og som for de mange selv-pensionister især inden for funktionærområdet vil ødelægge den pensionsopsparing, som man nu gennem en årrække har arbejdet sig frem til. Jeg tror, det er meget trivielle erfaringer, en del funktionærer og firmaer, som har haft funktionærordning, allerede har gjort på dette område. Jeg anser det derfor for nødvendigt at få gennemført en ændring, så at fradragsreglerne ikke rammer så hårdt over for pensionsopsparing, som det nu er tilfældet.

Jeg har her opridset nogle af målene for den nærmeste fremtids økonomiske politik, således som jeg ser opgaverne. Det er jo umuligt, hver gang vi her i det høje folketing taler om den økonomiske politik, at lade være at tænke på, hvilke ønsker og interesser erhvervslivet har i denne forbindelse og ikke mindst med hensyn til markedsdannelserne, hvor jeg tror at ønskerne er meget modstridende, også modstridende inden for de enkelte erhvervsområder, selv om man vel nok kan sige, at dengang mulighederne for et vesteuropæisk frihandelsområde syntes nærliggende, var alle erhverv enige om at ønske tilslutning hertil. Men det er betryggende at høre erhvervenes ledende folk gang på gang give udtryk for, at der er en stadig og nær

kontakt imellem regeringen og de enkelte erhvervsområder.

Når vi taler om økonomien, er det jo ikke tilstrækkeligt, at der nu er kommet orden i den offentlige økonomi. Det er ganske vist den, folketinget har ansvaret for. Men der er jo dele af erhvervslivet, som ikke har gode vilkår, og som måske føler det lidt bittert, hver gang fremgangen for både det offentlige og for andre erhverv fremhæves. Der er en del, som ikke i deres egen private økonomi kan mærke, at nogen fremgang har fundet sted. Jeg tænker især på en del af landbruget, på skibsfarten og sømændene, for hvem der ikke er udsigt til nogen snarlig lysning, på skibsværfterne og disses titusinder af funktionærer og arbejdere.

Når talen er om landbrugets økonomi, kan der ikke generaliseres så stærkt, som det ofte sker, dertil er brugsstørrelsernes vilkår alt for uens. I en længere periode har konjunkturerne favoriseret de større brug og været hårde mod de mindre og mellemstore, men der er grund til at tilføje, at havde folketingets flertal og regeringen ikke ført en politik, der på mange måder lettede byrderne for landbruget, havde tilstandene været værre endnu. Men det må være lidt smerteligt for landbruget nu og da at høre fra enkelte byerhverv, at det er et højere favoriseret erhverv end andre. Så sent som i sidste uge talte venstres ordfører ved behandlingen af smørprisforslaget om almisser.

Skal sandheden endelig siges, så har folk i andre erhverv i det sidste par år haft større fordele af landbruget, end dette har haft af os andre. Det, der har været landbrugets minusser, har været handelens og industriens plusser. Det har bidraget til industriens konkurrenceevne, at de lave landbrugspriser har holdt omkostningerne nede. Havde fødevarerne været dyre, er det klart, at vi andre havde måttet erstatte fordyrelsen ved at betale højere priser ikke alene for fødevarer, men også for industriprodukter. Det har landbruget fritaget os for, og her er det navnlig det mindre landbrug, vi er kommet i gæld til. Lønmodtagere, handlende, industrifolk, alle har fået en fordel som følge af de lave landbrugspriser, ja, faktisk en fordel af, at andre lande diskriminerede mod vore landbrugsvarer. Samtidig har vi haft en fordel af,

[A. C. Normann.]

at landbruget er så god en nettoimportør af fremmed valuta.

Lad os andre tage os råd til at indrømme, at sådan er forholdet. Sidste år talte jeg en del om industriens forhold, fordi det da var afgørende at få investeringerne i gang. Hundredtusinder af funktionærers og arbejderes trykthed afhang deraf. Nu investeres der i industrien, og der køres med fuld beskæftigelse. Nu er det vist naturligt at samle opmærksomheden stærkere om landbrugets forhold, og forhandlingerne her i tinget har lige indtil i dag vist, at landbrugsministeren og regeringen er enige med det radikale venstre heri.

Også inden for håndværket har vilkårene været forskellige, men det er en selvfølge, at de fleste håndværkere har haft fordel af den større foretagsomhed, der råder. Det gælder langt uden for byggehåndværkernes kreds.

For fiskeriets vedkommende er der endnu uopfyldte ønsker til lovgivningsmagten, men jeg kan sikkert sige, at erhvervet har haft nogle gode år og nu har fået et stort behov tilfredsstillet ved den nye lov om oprettelse af fiskeriets låneinstitut.

For gartneriets vedkommende har vilkårene været forskellige indadtil og ikke alle steder lige lette. Gartneriets eksport faldt i 1958 med en tredjedel i forhold til året før.

Som helhed kan man altså sige, at erhvervslivet afgiver et flimrende billede, men der er dog fremgang på de største og fleste områder, selv om der er vanskeligheder for nogle. Men alle har vi en fælles interesse i, at foretagsomheden bliver stabil, og at ordenen i den offentlige økonomi opretholdes. Det er det mål, det radikale venstre vil bidrage til at folketinget i den kommende tid retter sit blik imod.

Niels Andersen: Det ærede medlem hr. Poul Møller indledte sin tale i dag med at udtale, at det var helt fantastisk, hvad retsforbundet havde måttet tåle i de to år, der er gået, siden regeringen blev dannet. Jeg må erkende, at det er ret utroligt, hvad vi har måttet tåle fra den presse, som det ærede medlem i nogen grad repræsenterer. Det er helt fantastisk, hvordan man har kunnet tillade sig at skrive om retsfor-

bundets stilling i dansk politik i venstres og de konservatives blade i den tid, der er gået, og det vil derfor være rigtigt, at vi ser en lille smule på realiteterne. Hvad er det, vi faktisk har medvirket til? Hvad er det for en lovgivning, som er gennemført, og som retsforbundet har været medvirkende til?

Noget af det vigtigste, der er gennemført i den samling, som nu står foran sin afslutning, er lovgivningen omkring boligspørgsmålet. Det må vist erkendes fra alle sider, at de love, vi her har gennemført, sigter mod liberale tilstande, sigter mod et frit boligmarked, således at det er tilbud og efterspørgsel, der bliver afgørende for boligens pris. Denne lovgivning sigter endvidere mod en afvikling af statsfinansieringen. Ganske vist går vi over det, der hedder statsgaranti, men jeg vil dog gerne pointere, at dette med statsgaranti opfatter jeg som en overgangstilstand frem til helt frie tilstande på dette område.

De nye institutioner, der er oprettet til at finansiere boligbyggeriet, har haft en overordentlig gunstig start, og det viser sig netop i kraft af det virke, der nu udfoldes, at denne tanke har været rigtig. Det viser også den udvikling, der nu er påbegyndt, idet antallet af de huse og lejligheder, der bliver opført uden direkte statsstøtte, det sidste års tid er tredoblet, og det kan vel kun betragtes som en lykkelig udvikling, at man virkelig er i stand til at klare boligbyggeriet helt uafhængig af lovgivningen, helt uafhængig af statslån og også af statsgaranti. Det er en udvikling, som vi i hvert fald hilser med tilfredshed, og som de ærede medlemmer hr. Poul Møller og hr. Erik Eriksen vil få meget svært ved ikke at indrømme er en liberal udvikling.

Vi har fået den nødvendige stigning i huslejerne for de gamle boligers vedkommende, og det lykkedes ved den lovgivning, der blev gennemført, at hindre en kapitalisering af denne stigning, og her er vi i virkeligheden ved noget meget centralt i hele dette spørgsmål. Det kendetegner venstres og de konservatives politik, at de ikke ønskede, at denne kapitalisering skulle hindres, men tværtimod ønskede, at kapitaliseringen skulle finde sted. Man ønskede frit løb for stigningerne i ejendomspriserne,

[Niels Andersen.]

man ønskede, der skulle lægges stadig større rentebyrder og afdragsbyrder på den kommende generation. Det er kendetegnet for venstres og det konservative folkepartis politik igennem hele den parlamentariske periode, at de netop har øget byrderne generation efter generation. Det har i meget vid udstrækning været det, der har været årsagen til, at vi har stået i finansielle kriser den ene gang efter den anden.

Denne boliglovgivning medførte, at vi kunne nå frem til en gennemgribende skatte-reform på det kommunale område. Vi ændrede den kommunale indkomstbeskatning væsentligt, idet vi indførte et eksistens-minimumsfradrag for et ægtepar på 4 000 kr. i løbet af en 2-årig periode; ud over at man bevarede de fradrag, man hidtil har haft. Dette medførte, at 175 000 borgere blev fritaget for kommunal indkomstskat ud over de borgere, der i forvejen var fritaget herfor, og det medførte tillige, at der kunne gennemføres en proportional beskatning af den indkomst, der blev tilbage, efter at disse fradrag var foretaget, altså beskatning med en ensartet procent. Man er her inde på en lovgivning på det skattemæssige område, som i hvert fald vi hilser hjertelig velkommen; man er inde på, at den sidst tjente krone ikke skal beskattes hårdere end den først tjente. Det vil altså sige, at den progression i skattelovgivningen, der hidtil har været gældende, og som har hæmmet flid og dygtighed og lysten til at tjene flere penge, er på retur i dansk skattelovgivning. Det må man konstatere i henhold til den skattelovgivning, der er gennemført for de kommunale skatters vedkommende.

I samme forbindelse søgte vi at få afskaffet erhvervsbeskatningen. Den har i mange år været upopulær, og man har ønsket den afskaffet. Desværre nåede vi ikke helt til bunds på dette område; det lykkedes os ikke at få lovforslaget gennemført helt som det var fremsat, men vi kan dog konstatere, at de 85 pct. af erhvervsskattebeløbet forsvinder. Der kommer ganske vist noget, der hedder tilsvær fra omegnskommunerne til centralkommunen i stedet for, men det må kun betragtes som en overgangsordning. Målet for denne politik er at komme helt bort fra erhvervsbeskatning.

Med hensyn til udskrivningsloven, altså

for statsskatternes vedkommende, er man også i nogen grad kommet ind på den linje, som er stukket ud for den kommunale skats vedkommende, d. v. s. henimod en proportional skat. Det forslag, finansministeren fremsatte, indeholdt et eksistensminimumsfradrag på 5 000 kr. og derefter en proportional beskatning op til 12 000 kr.s skattepligtig indkomst, hvilket svarer til en bruttoindtægt på 15 000 kr. Ved forhandlingerne med oppositionspartierne fastholdt vi ikke dette 5 000 kr.s eksistensminimumsfradrag, men måtte gå ind på et kompromis på 4 500 kr. Vi fik heller ikke helt den klare proportionale skat frem, som vi havde ønsket; men den linje, der er lagt i selve udskrivningsloven, er klar, og jeg håber, at vi i de kommende år kan komme videre, således at vi i hvert fald kan nå frem til, at arbejdsindkomster bliver beskattet med en ensartet procent. Når jeg siger arbejdsindkomster, regner jeg med en skattepligtig indtægt på omkring 20 000 kr. Jeg tror, at der i hele den økonomiske situation er gode muligheder for, at man kan nå dette mål.

Jeg vil også understrege, at man i forbindelse med udskrivningsloven reelt gav en skattelettelse på 50 mill. kr., og jeg vil gerne fremhæve, at i forbindelse med denne skattelettelse og de skattelettelser, der er gennemført ved ligningsloven, hvor man er nået frem til at give større forsikringsfradrag, samt i forbindelse med de nye afskrivningsregler og loven om investeringsfonds, som blev gennemført i juni 1957, er der i virkeligheden på nuværende tidspunkt gennemført væsentlige skattelettelser for erhvervs-livet, skattelettelser, som først og fremmest er kommet produktionen til gode, den produktion, som er forudsætningen for, at vi fortsat kan øge vor velstand. Det er en linje, der går igennem den politik, den nuværende regering har ført, at man ikke alene har sigtet på at skabe dækning for den øjeblikkelige finanspolitiske situation, men også på at styrke produktionen.

Ud over dette har vi i denne samling behandlet et forslag til folketingsbeslutning fremsat af venstre og de konservative angående statsskatten. Der var mange gode principper i dette skattelovsforslag, og vi udtalte fra vor side velvilje over for det, idet det indeholdt et forslag om direkte skattenedsættelse på 250 mill. kr. Det lyder

[Niels Andersen.]

naturligvis altid godt i borgernes ører, når man siger, at der er udsigt til en sådan skattelettelse. Det eneste, der manglede i dette skattelovsforslag, var anvisningen på, hvor man skulle spare disse 250 mill. kr. Jeg må konstatere, at det udvalg, som har arbejdet med spørgsmålet, ikke har været sådan særlig flittigt. Der har været afholdt 2 udvalgsmøder à 5 minutter, og det vidner egentlig ikke om, at man er gået særlig stærkt i dybden med disse problemer. Jeg kan godt forstå, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen nu bliver urolig, men det er dog kendsgerninger, jeg fremfører. Man vil måske sige, at der manglede svar fra finansministeren og forskellige andre ting, men jeg må nok sige, at den første opgave, der forelå vedrørende dette skattelovsforslag, var dog at finde frem til, hvor man skal spare pengene. Den opgave kunne man udmærket være gået i gang med. (*Erik Eriksen og Poul Møller*: Det står i forslaget!). Det står i forslaget, siger de ærede medlemmer, men sandheden er, at man blot henviser til, at når man sparer på det budget, der skal finansiere boligbyggeriet, må pengene kunne hentes her. Samtidig er det meget uklart, hvor mange penge de to oppositionspartier vil anvende mere til forsvaret. Så lang tid disse forhandlinger ikke er tilendebragt, kan man ikke sige noget som helst om, hvorvidt der er penge til rådighed. Der kan være mange andre ting, som kræver penge i den kommende tid, så at man i hvert fald ikke 1 år, før finansåret begynder, klart er i stand til at sige, at budgettet for 1960-61 vil blive sådan og sådan. Det lader sig vist vanskeligt gøre.

Jeg må altså slå fast, at det har været meget lidt tid, man har ofret fra oppositionens side på det skattelovsforslag, man selv har fremsat. Jeg ved godt, at man ude omkring i landet hævder, at oppositionen her har fremsat et konstruktivt forslag som alternativ til trekantregeringens politik, men jeg vil også gerne understrege ved denne lejlighed, at denne konstruktive

politik ikke er blevet fremmet i særlig grad ved stor aktivitet og flid hos de to oppositionspartier.

Oppositionspartierne fremhæver, at retsforbundet er gået med til gennemførelsen af en ny toldlov, som vil betyde øget told. Vi ved alle, at det, vi gik med til, var at ændre vor nuværende toldlovgivning således, at den kom i overensstemmelse med Bruxellesnomenklaturen. Vi ved også, at vi er gået fra det tidligere forældede system med vægttold over til værditold, og så påstår venstre og de konservative, at dette vil medføre et forøget toldprovenu. De beregninger, der foreligger fra embedsmændene, går imidlertid ud på, at der vil komme en nedgang i toldprovenuet på 16-17 mill. kr.; men jeg vil dog understrege, at hvis priserne stiger og importen stiger, siger det sig selv, at provenuet også vil stige, og jeg vil yderligere understrege, at når man har bragt sig hen til dette stade med hensyn til toldlovgivningen, er det for at få et ensartet udgangspunkt inden for OEEC-landene til afvikling af tolden. Det er hensigten med denne toldlovgivning.

Der er i dag blevet talt en del om, at vi ikke har formået inden for denne trekantregering at føre en sådan politik, at vi er kommet beskyttelsen synderlig til livs. Sandheden er, at da vi behandlede toldlovsforslaget og valutalovsforslaget — og lad mig her indskyde i en parentes, at valutalovsforslaget i høj grad er udtryk for en fortsat liberalisering, idet det stadig er større og større varemængder, der kan importeres frit — var der egentlig tilbud til venstre og de konservative om at gå videre med en afvikling af den samlede beskyttelse, og det er vist under den synsvinkel, man må se de bestræbelser, der udfoldes i regeringen for at prøve at komme frem til en afvikling af den samlede beskyttelse ved ganske simpelt at søge at opnå en omtrentlig afvikling af importreguleringen, som i øjeblikket er den største beskyttende lovgivning, som vi har her i landet. Samtidig må man spørge: hvilke industrier og virk-

[Niels Andersen.]

somheder er der, der faktisk har en beskyttelse behov? Alt det andet småpilleri, masser af toldsatser, som efter min opfattelse er overflødige, er det hensigten at fjerne, og det kunne oppositionspartierne godt have arbejdet med på, hvis de havde haft vilje dertil, men så havde der naturligvis ikke været mulighed for at skabe politik på dette spørgsmål.

Så foreligger det store spørgsmål om en ny forsvarsordning. Det pågældende lovforslag er endnu ikke gennemført, men drøftes stadig i udvalget. Jeg vil gerne fremhæve, at regeringens forslag efter min mening bygger på nogle gode og rigtige principper.

Der er i dette forslag tale om at bygge forsvarret op på større frivillighed, og jeg er overbevist om, at udviklingen fremover vil vise, at princippet frivillighed i forsvarret er det rigtige. Jeg er overbevist om, at hele den tekniske udvikling, der ligger til grund for et forsvars opbygning, vil kræve flere specialister til betjening af de forskellige våben, end man er i stand til at uddanne på 12 eller 16 måneder. Derfor skal man ganske simpelt over på frivillighedsprincippet, således at man antager folk ikke på 12-16 måneder med værnepligt, men på frivillighedens basis, således at de kan få en ordentlig uddannelse over 5-6 år. Det vil være udviklingslinjen fremover, ikke alene inden for Danmarks forsvar, men også inden for andre landes forsvar. Udviklingen i England viser det klart.

Der er endvidere i det af regeringen fremsatte forslag tale om kortere tjenestetid, og med de oplysninger, der foreligger, er det efter min opfattelse et gode, at man kommer frem til virkelig at udnytte den tid, de værnepligtige ligger inde. Man har indtryk af, at de sidste fire måneder, en soldat er inde, i vid udstrækning anvendes til vagt-tjeneste og meget andet, som i og for sig sløver hans interesse for forsvarret og undergraver forsvarsviljen. Endvidere er det princip nedfældet i lovforslaget, at der skal en styrkelse til af hele forsvarret, og her er jeg sikker på at vi er inde på en rigtig tanke. Der er ikke tvivl om, at hjemmevernet bør styrkes, bør udrustes på mere effektiv måde. Man siger i oppositionen, at forslaget i meget vid udstrækning er en bemyndigelseslovgivning til forsvarsmini-

steren. Det må man vel erkende, og jeg tror personlig, det ville være en fordel med denne bemyndigelse til en forsvarsminister, ganske simpelt fordi udviklingen på det tekniske område går så hurtigt, at det vil være nødvendigt for en forsvarsminister at kunne ændre selve strukturen i forswarets opbygning; det vil være uhensigtsmæssigt, at den lovgivende forsamling skal ændre forsvarslovgivningen så ofte, som det vil blive tilfældet, hvis man skal følge med tiden.

Man har diskuteret beløbet 985 mill. kr., og jeg har tidligere fremført den tanke, at man egentlig griber problemet bagvendt an, når man går ud fra et sådant beløb. Man må først søge at finde frem til, hvordan strukturen og opbygningen skal være, og så finde ud af, hvad det vil koste. Først når man har dette beløb, vil der foreligge et økonomisk og politisk problem. Jeg er i og for sig på linje med det ærede medlem hr. Erik Eriksen, når han siger, at det er bagvendt at udstede en check på 985 mill. kr. Men samtidig siger det ærede medlem, at han gerne ser et forlig, og jeg tror oprigtigt talt også, der er muligheder for at skabe forlig om vort forsvars opbygning.

Det er ingen skade til, at man går tingene grundigt igennem, men der er dog én ting, jeg ønsker at omtale ved denne lejlighed, og det er det forslag, der foreligger fra forsvarsstyrelsen, et forslag, som det vil koste ca. 1.200 mill. kr. at gennemføre. Jeg er interesseret i at stille forsvarsstyrelsen over for spørgsmålet: hvis man nu imødekommer jeres krav om dette forsvar til en pris af 1.200 mill. kr., vil I så kunne svare ja til, at man da kan forsvere Danmark i tilstrækkelig lang tid? Hvis forsvarsstyrelsen ikke kan svare ja, tør jeg hævde, at andre sagkyndige på det politiske område med nøjagtig samme argumenter vil kunne komme og kræve 1.500 mill. kr. Derfor forekommer det mig, at forsvarsstyrelsen skulle have holdt sig hjemme og nøjedes med at give gode råd til forsvarsudvalget.

Der er tale om atomvåben, men det fremgår klart af erklæringer fra regeringen, at det ikke er et aktuelt spørgsmål i dag, om vi skal have atomvåben. Kan vi få atomvåben i dag, skal vi have atomvåben i dag, eller hvornår skal vi have atomvåben? Det er alt sammen spørgsmål, som må klarlægges, forinden man kan sige ja eller nej.

[Niels Andersen.]

Det samme må i nogen grad gælde spørgsmålet om depoter. Er vi så langt fremme, at man i NATO-forhandlingerne ønsker, der skal oprettes depoter inden for NATO-samarbejdet i Jylland? Det er også et af de spørgsmål, der må klarlægges, forinden vi kan svare ja eller nej. Over for disse spørgsmål ønsker jeg at se ret fordomsfrit på tingene og ganske klart erkende, at vi er i et samarbejde med NATO, og at vor opgave i denne situation ganske simpelt må være at udfylde den plads, dette samarbejde nu engang kræver.

Jeg håber, de videre forhandlinger i forsvarsudvalget vil føre til enighed i folketinget i hvert fald mellem de demokratiske partier; det vil være den lykkeligste udgang.

Jeg går derefter over til de mere aktuelle politiske problemer vedrørende kornordningen og hjemmemarkedspriserne for mælk og mejeriprodukter. Det er blevet sagt over for vor stillingtagen til spørgsmålet om hjemmemarkedspriserne, at nu ville vi gå med til at gennemføre en kornordning og hjælpe det store landbrug, medens vi ikke ville gå med til gennemførelsen af faste hjemmemarkedspriser, som skulle komme det mindre landbrug til gode. Vedrørende kornordningen vil jeg gerne sige, at da denne lovgivning i første omgang blev gennemført, forelå der et valg for tinget og for regeringen, et valg, som gik ud på, at enten skulle man have denne kornordning, eller man skulle have splid mellem arbejdsparterne. Regeringen foretrak dengang en 3-årig overenskomstperiode med fred på arbejdsmarkedet, og jeg tror, dette valg var rigtigt; det var kun den omstændighed, der gjorde, at retsforbundet ønskede at medvirke til denne lovgivning, som vi i øvrigt rent principielt anser for at være forkert. Med hensyn til hjemmemarkedspriserne går man desværre noget videre. Der går landbrugs-erhvervet til lovgivningsmagten og anmoder om en særstilling, anmoder om, at lovgivningsmagten ansætter priserne på produktionen, til trods for at det er umuligt at konstatere en produktionspris, der gælder for erhvervet som helhed. Men hvad indebærer det ikke, hvilke konsekvenser kan det ikke få for andre dele af vort erhvervs-

liv, for ikke at gå videre med hensyn til lønmodtagerne og arbejdsgiverne?

Hvad det drejer sig om for landbrugs-erhvervet, må efter min opfattelse være, at erhvervet bevarer sin konkurrenceevne, og hvad har vi lært vedrørende lovgivningsmagtens indblanding på vigtige områder inden for erhvervslivet? Man kan lære meget af den rapport, som sidste år blev afgivet af direktoratet for vareforsyning vedrørende industrisektoren. Deri stod, at 40 pct. af dansk industri ville komme til at stå over for vanskeligheder med hensyn til konkurrenceevne, såfremt man tilsluttede sig et større markedsområde. Denne manglende konkurrenceevne inden for industrisektoren tør jeg hævde er skabt af den beskyttelsespolitik, der er ført, og derfor advarer jeg så kraftigt, som jeg kan, imod, at man nu vil til at gå den samme trælsomme gang inden for landbrugs-erhvervet, som jo hidtil har baseret sine afsætningspriser på de eksportpriser, der kunne opnås. Min stilling vedrørende hjemmemarkedspriserne er altså i virkeligheden dikteret af ønsket om, at landbrugs-erhvervet skal bevare sin konkurrenceevne; jeg tror, man får brug for den i den tid, der kommer, fordi dansk landbrugs fremtid efter min mening ligger i større afsætning til tredjelandsmarkeder, til oversøiske områder, som det gælder om ikke at have nogen diskriminering over for. Det håber jeg landbrugs-erhvervet vil se i øjnene; og selv om hjemmemarkedspriserne nu bliver gennemført, må landbrugerne styrke deres organisationer så stærkt, at de kan gennemføre det, de ønsker på dette område, på lige fod med andre erhverv her i landet, således at de ikke skal gå til lovgivningsmagten og bede om fastsættelse af priser.

Må jeg med hensyn til den økonomiske situation minde om, at det grundlag, der blev skabt ved trekantregeringens dannelse, klart tog sigte på og havde som erklærede mål at skaffe midler til statens forpligtelser, at skabe orden i valutakassen, at udvirke et rentefald og at skabe en større økonomisk aktivitet og øget beskæftigelse. Det var klart udtalte mål i den erklæring, som dannede grundlaget for regeringens dannelse. Jeg overlader helt trygt til landets befolkning og det høje ting at dømme om,

[Niels Andersen.]

hvorvidt disse erklærede mål er nået. Man hører en svag latter fra venstres bænke. Det undrer mig ikke, for her er det jo kendsgerningerne, der taler, og jeg må egentlig også sige, at de oplæg, som de ærede medlemmer hr. Poul Møller og hr. Erik Eriksen kom med i dag, forekom mig at være noget svage i koderne.

Jeg minder om, at noget af det første, man gennemførte i denne regerings tid, var det meget omdiskuterede stabiliseringslån, som skulle medvirke til at rette den økonomiske situation op. Der er nu gået 2 år, og ingen af os, der for nylig har modtaget den nye skattebillet for det kommende år, kan finde noget om stabiliseringslån. Stabiliseringslån er forbi i dansk finanspolitisk historie. Hvornår er det tidligere hændt i dansk politik, at midlertidige skatter, som man har gennemført for at rette en økonomisk situation op, er forsvundet?

Stabiliseringslånet eksisterer ikke mere, men dertil kommer, at pengene ikke er forsvundet, pengene er ikke tabt. I 1962 får man obligationer udstedt for det beløb, man har indbetalt, med et tillæg af 10 pct., som er skattefrit; derudover får man pengene forrentet med 5 pct., og der bliver så udtrukket obligationer over en 30-årig periode. Hvornår er ekstraordinære skatter, som man har indbetalt for at rette den økonomiske situation op, blevet betalt tilbage? Jeg mindes ikke, at noget sådant er sket før, i hvert fald ikke da det ærede medlem hr. Erik Eriksen var statsminister i perioden 1950-53. (Poul Møller: Er den bundne opsparing ikke betalt tilbage?). Jeg mindes ikke, at man har tilbagebetalt midlertidige skatter, sådan som man lærte dem at kende i den periode, da venstre og de konservative dannede regering. Men det er nu en kendsgerning, og gennemførelsen af dette stabiliseringslån har været en væsentlig årsag til, at vi har fået den økonomiske situation rettet op.

Op så har det ærede medlem hr. Erik Eriksen i dag det mod at minde os om deponeringsordningen. Oprigtig talt troede jeg, man for længst havde deponeret denne tanke. Sandheden er, at hvis vi havde fået denne deponeringsordning, som skulle andrage 500 mill. kr. — det ærede medlem

hr. Axel Kristensen var en ivrig talsmand for denne ordning og står den dag i dag smilende og hører på, at disse ting fremdrages — ville omkostningsniveauet i Danmark have været væsentlig højere. Vi husker alle fra deponeringsordningen vedrørende tekstilvarer; hvordan der i bladene averteredes efter penge, der skulle deponeres i nationalbanken, før man kunne foretage en import. Man tilbød 15, 18 og 20 pct. i rente. Det drejede sig dengang om 100 mill. kr.; denne gang blev der regnet med 500 mill. kr. Hvor højt ville procenterne da ikke være kommet op, og de skulle lægges over på forbrugerne! Det ville have betydet en forøgelse af omkostningsniveauet også for landbruget.

Jeg vil også minde om, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde: „Vi foreslog“. Der forelå imidlertid ikke noget forslag; det var noget, man ganske simpelt talte om fra oppositionens side. Der forelå ikke noget forslag, som vi kunne tage konkret stilling til.

Må jeg endvidere med hensyn til den økonomiske situation fremhæve, at den tid, der kommer, hvor vi uvægerligt vil glide ind i et større markedsområde på den ene eller anden måde, vil kræve større investeringer. Det er givet; det er vi alle sammen enige om. Vi står ved en skillevej. Der er en klar linje i regeringens politik med hensyn til afvikling af statslånene.

Jeg har nævnt boligområdet og kan nu også minde om fiskerierhvervet, hvor man går bort fra statsfinansiering over til statsgaranti. Der foreligger for så vidt et alternativ i dag: ønsker man, at den finansiering, som er nødvendig, skal foretages af den private sektor her i landet, eller ønsker man, at den fornødne investering skal foretages over statskassen? Man har valget mellem disse 2 linjer, ikke alene her i den lovgivende forsamling, men også i befolkningen. Men jeg siger det klart, at hvis man ønsker, der skal være finansieringsmuligheder, muligheder for investering af midler, som hidrører fra den private sektor, forudsætter det opsparing af den enkelte borger. Derfor ville det være en god leveregel, om den enkelte borger opsparerede, skal vi sige mellem 5 og 10 pct. af sin indkomst, alt efter vedkommendes opsparingsvevne. Hvis man

[Niels Andersen.]

kunne få landets borgere til at forstå det, ville der ingen økonomiske problemer være i de år, der kommer.

Ud over dette er der for lovgivningsmagten en stor og lige så vigtig opgave, som skal løses, og det er at hindre, at den økonomiske aktivitet, der nu er tilvejebragt, bliver kapitaliseret. Hvis den økonomiske aktivitet, vi nu er inde i, blot betyder, at der bliver større rentebyrder og større afdragsbyrder for den kommende generation, er det i virkeligheden omsonst. Derfor må lovgivningsmagten se i øjnene, at den altoverskyggende opgave i dag ganske simpelt er at hindre en kapitalisering, og det vil sige, at man skal gennemføre en effektiv grundskyldslovgivning i Danmark. Den presser i dag på så stærkt som nogen sinde; det er en simpel nødvendighed at få den gennemført, hvis vi ikke skal opleve en kapitalisering og dermed øgede rente- og omkostningsbyrder for den kommende generation.

Der går her en klar skillelinje mellem den politik, trekantregeringen har ført, og den, man ønsker ført fra oppositionens side. Trekantregeringen ønsker at føre en sådan politik, at alle erhvervsgrene i landet bliver ligestillet, således at udbytningsmuligheder forsvinder. Det er modsætningen til, hvad man ønsker fra oppositionens side, idet oppositionen netop ønsker, at udbytningsmuligheden skal opretholdes og udbygges. Der går den klare skillelinje mellem de 2 konstellationer, der i dag findes i dansk politik. Udbygningen må standses; det er den væsentligste opgave, som foreligger for lovgivningsmagten i den kommende tid. Vi må skabe ensartede vilkår for erhvervs livet; vi må væk fra beskyttelsespolitikken; erhvervs livet må søge at klare sine opgaver uden lovgivningsmagtens medvirken og har kun krav på lige vilkår.

Man har skældt ud over, at retsforbundet har deltaget i et regeringssamarbejde, der har socialiseret på mange områder. Jeg vil tillade mig at påstå, at der ikke siden krigens slutning i 1945 er ført en så liberal politik som den, der er ført under trekantregeringen. Det er jo sandheden om det spørgsmål, at den nuværende regering har ført en mere liberal politik end den, venstre og de konservative kunne præstere i deres regeringsperiode.

Jeg kan godt forstå oppositionspartiernes reaktion, forstå, de er meget kede af at være kommet ud på den ørkenvandring, som de kan se vil vedvare i mange år endnu. Det er ikke noget under, at man prøver på at skælde meget ud, at man prøver at bruge sin presse. Jeg vil sige til oppositionen: bliv blot ved at bruge pressen, for jeg ved, at det danske folk er i stand til at vurdere den måde, hvorpå man anvender pressen, på en fornuftig og sund måde.

Trekantregeringen har i virkeligheden udført et stort og saglig dygtigt arbejde. Der har været ført en politik, som tager klart sigte på, at vi skal bort fra statsfinansiering, klart sigte på, at vi skal prøve at føre en så liberal politik som muligt både på det ene og det andet område. Jeg er ganske overbevist om, at det danske folk forstår, at det er resultatet af trekantregeringens arbejde i de år, der nu er gået, og jeg er overbevist om, at trekantregeringen vil få øget styrke i den kommende tid på trods af de blade, som venstre og de konservative råder over, og som vel dækker 80 pct. af samtlige dagblade her i landet. På trods af dette vældige overtag er jeg sikker på, at de gode principper, vi nu bygger vor politik på, vil trænge ud til og blive forstået af samtlige Danmarks borgere i den tid, der kommer.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 13³⁰.

Mødet udsat kl. 12¹⁵.

Mødet genoptaget kl. 13³⁰.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om hjemmemarkedspriser for mælk og mejeriprodukter har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Forhandlingen om tillægsbevillingslovforslaget genoptoges.

(Foregående del af tredje behandling findes i tidenden sp. 5397).

Fuglsang: Hvis man, som de forskellige ordførere hver på sin vis før mig har forsøgt det, skal dømme om trepartiregeringens politiske virksomhed, må man retfærdigvis gøre det dels ud fra dens faktiske gerninger, dels ud fra de forhold og muligheder, den har haft at arbejde under.

Parlamentarisk set skulle dens grundlag for så vidt være i orden, som den, i modsætning til sin forgænger, er en flertalsregering. Vælgermæssigt set bygger dens største parti, socialdemokratiet, på tilslutning fra den store organiserede arbejderklasse. De radikale henter en stor del af deres stemmer fra husmændene på landet og tilsvarende småborgerlige og intellektuelle lag i byerne. Retsforbundet giver i hvert tilfælde udtryk for en antimonopolistisk politik. Det drejer sig således ganske vist om tre partier, men med hensyn til deres vælgerbasis, som udgør den store udslaggivende del af befolkningen, skulle deres politiske og økonomiske interesser trods alt være ret ensartede.

Arbejderne har i den henseende gang på gang udtrykt deres krav i udtalelser fra arbejdspladser, fagforeninger og faglige kongresser. Grundlæggende er kravet om retten til arbejde, det vil sige regeringens og arbejdsgivernes pligt til i hvert tilfælde at arbejde efter at opfylde bestemmelsen i grundlovens § 75 om, at det til fremme af almenvellet bør tilstræbes, at enhver arbejdsduelig borger har mulighed for arbejde på vilkår, der betrykker hans tilværelse. Om regeringen ikke gennemfører dette, da må det være simpel retfærdighed, at arbejderen får en sådan understøttelse, at hans kone og børn ikke kommer til at lide under samfundets undladelsessynder. Arbejdsgiverne hævder — det gjorde bl. a. deres formand i sin nytårstale i Århus — at der er grænser for, hvad man kan forlange af den enkelte arbejdsgiver; at forlange fuld trykthed i beskæftigelsen, samtidig med at man erklærer sig villig til en rationalisering, som er nødvendig, er et forsøg på at blæse og have mel i munden på én gang. Det viser, at vor samfundsform er forældet, og på en sådan problemstilling har arbejderne ret til at svare, at hvis de, der ejer Danmarks produktionsmidler og dermed rådigheden over arbejdsmulighederne, ikke kan eller vil sikre landets borgeres eksistens, så må denne ejendomsret afskaffes.

Arbejderne kræver dernæst bedre arbejdsforhold og en løn, som ikke bevidst undergraves gennem skatter — direkte eller indirekte prisfordyrende skatter, herunder i virkeligheden på selve boligen — ej heller gennem u hæmmede priser og avancer, oven i købet samtidig med at man i arbejdsgivernes og den almindelige nedskærings interesse stadig laver numre og uro omkring pristallet og dets beregning.

Hvad angår husmændene og andre arbejdende lag på landet og for så vidt også i byerne, er deres kravs ydre form måske anderledes, men indholdet er i virkeligheden det samme. Kravet går på landet ud på en arbejdsplads for sig og sine, og det vil sige tilvejebringelse af nye landbrugsbedrifter. Det vil atter sige, at der bør føres en sådan økonomisk politik med hensyn til kreditter, til priser og avancer såvel på landbrugets produkter som dets råvarer, at de, der arbejder med jorden, er sikret tilfredsstillende økonomiske vilkår. For de brede lag af byens åndsarbejdere går kravene ud på tilfredsstillende udviklings- og uddannelsesforhold for enhver på sit felt samt tilfredsstillende leveforhold for dem selv. Det vil sige, at bag regeringen står et stærkt vælgermæssigt grundlag for en politik, som fremmer social trykthed og retfærdighed, som værner den arbejdende befolknings økonomiske og demokratiske rettigheder over for monopolerne, herunder arbejderne faglige ret og muligheder for selv at være med ved afgørelsen af deres løn- og arbejdsvilkår. Der er således et solidt grundlag mod den politik, som den gamle radikaler Hørup betegnede som den lumpneste af alle, den, der rotter sig sammen om at plyndre de fattige og sætte overklassen på nakken af dem, der har mindst at stå imod med.

Heller ikke med hensyn til militær- og udenrigspolitik er der tvivl og betænkelse i disse befolkningsgruppers stilling. Netop de, som kender sliddet bag værdierne, er traditionelt imod, at de ødes bort til farlige eller uproduktive formål. Netop fordi landet er formet under deres hænder, holder de for meget af det til, at de ønsker at se det som en hærget kirkegård. Derfor er de interesseret i den afspænding, der ligger i Rapackiplanen om en atomfri og militært udtyndet zone i Mellemeuropa. Derfor er de imod raketter og atomvåben

[Fuglsang.]

i vort land, imod det, NATO-kolonnen kalder et skjold, men som i virkeligheden vil virke som en magnet, der trækker katastrofen ind over os. Derfor er de som hele den danske befolkning indstillet på det, som folketinget var enig om i 1947, og er ganske særligt interesseret i Tysklands fuldstændige afrustning, i, at tysk militarisme varigt udryddes, i, at effektive foranstaltninger bliver truffet til forhindring af militær uddannelse af tysk ungdom, og i, at det udelukkes, at ledende stillinger i tysk offentligt liv beklædes af tidligere medlemmer af det nazistiske parti. Derfor er de levende interesseret i, at alt, også fra den danske regerings side, sættes ind på en løsning af det tyske spørgsmål ved de møder, der finder sted i Genève.

Desuden betyder NATO-politikken ikke blot krav om, at nye hundreder af millioner ydes til et militært budget, som i forvejen tynger vor økonomi hårdt, men den medfører også en ensidig og skadelig handelspolitik, som af visse reaktionære kredse i vort land kræves udbygget ved tilslutning til fællesmarkedet, endskønt dette efter alt at dømme vil betyde, at 40 pct. af vor industri med 120 000 arbejdere vil blive truet med kvælning fra de tyske monopolars side, uden at der til gengæld gives vort landbrug nogen som helst sikkerhed for dets afsætning, men tværtimod vil medføre, hvad det allerede har medført i et fællesmarked-land som Frankrig, at tyskere begynder at opkøbe landbrugsejendomme i vedkommende land.

Når jeg taler om det store vælgerflertal, ved jeg vel, at der findes en opposition, der netop i denne tid ynder at jonglere med tal for tilslutningen til den i befolkningen. Uden i øvrigt at blande mig i disse regnestykker vil jeg udtale min tvivl om, at det virkelig skulle gælde det store flertal af de danske bønder eller for øvrigt det, som må kaldes det folkelige element i det konservative folkeparti, når f. eks. det sjællandske venstre, hvis fædre sammen med arbejderne kæmpede så energisk mod Estrups militærpolitik, og som ellers i øvrigt nok kræver besparelser, nu sammen med de mest rabiate højrekredse går ind for både nye hundreder millioner kroner til militæret og for atomvåben og raketter. Også disse kredse stillede

til kamp mod den tyske besættelsesmagt, og når deres ledere i dag faktisk vil lukke tyskerne ind ad bagdøren, kan jeg kun finde forklaringen i Blædels berømte „Forbrydelse og Dumhed“. At oppositionens tilhængere også må se anderledes på det, viser den gallupundersøgelse, efter hvilken kun 6 pct. af befolkningen ønskede raketvåben, og det samme synes mig at komme til udtryk i talrige artikler i førende venstreblade som f. eks. Fyns Tidende og Vestkysten.

Vi kommunister lægger nu som før en rolig og praktisk politik frem for befolkningen. Vi har klart og ærligt uden forsøg på taktisk at manøvrere os over i mellemstandpunkter, som ingen mellemstandpunkter er, ført vor selvstændige politik ud fra det arbejdende danske folks vilkår og interesser. Vi har nu som før — og som vi vil gøre det fremover såvel her som uden for folketinget — åbent og loyalt støttet ethvert forslag eller krav, der var i den brede befolknings interesse. Vi har på grundlag af vort beskæftigelsesprogram om udnyttelse af alle hjemlige og internationale hjælpemidler og muligheder for at skaffe arbejde ikke alene støttet loven om egnsudvikling her i tinget, men vi har udenfor søgt at sætte fagbevægelsen ind på at forvandle den fra tomme ord, som kun kunne virke som en afledningsmanøvre, til virkelighed.

Vi har fordret vejmillionerne anvendt til deres oprindelige formål både for at skabe beskæftigelse og aflaste kommunerne og for at bringe vore veje på højde med, hvad den stigende bilisme kræver. Vi har foreslået den faktiske rationering af byggematerialer til skoler, børneinstitutioner og sygehuse ophævet. Vi har her i tinget stillet forslag til forbedring af de arbejdsløses kår både ved forslag om forhøjelse af dagpengene og karenstidens bortfald og ved forslag om en engangshjælp. Vi har i den forbindelse henstillet og må nu kræve, at regeringen i løbet af sommeren gennemfører en påkrævet regulering af de arbejdsløses forhold, herunder ikke mindst arbejdsløshedsunderstøttelsernes satser. Vi har modsat os de nye boliglove med deres fordyrelse af den i forvejen urimeligt høje husleje, dels til fordel for husejerne, dels — i form af en ny skat — for finansministeren.

Alle taler i vore dage om lavere skatter, men kun vi kommunister er gået ind for en

[Fuglsang.]

konkret politik, der muliggør en skattelet- telse, uden at det går ud over befolkningens sociale og kulturelle standard, nemlig ved at spare på de uproduktive militæruddgifter. Vi har som de eneste, således som venstre og socialdemokrater gjorde det under Estrup, stemt imod finansloven med dens militæruddgifter; men netop vore skattelove er jo i høj grad præget af det, som Hørup kaldte „den lumpneste politik“, den, der plyndrer de fattige og sætter overklassen på nakken af dem, der har mindst at stå imod med. Det gælder med hensyn til de stadig mere tyngende indirekte skatter, der særlig rammer de små, samtidig med at de store lettes gennem skattefri afskrivninger og henlæg- gelser, men det gælder også med hensyn til overtrædelser. Hvilken forskel er der ikke på den behandling, småsyndere udsættes for, og den lemfældige måde, hvorpå man f. eks. behandler en direktør Steffensen, som fik eftergivet en skattebøde på ca. 300 000 kr.! Det er vistnok sådan noget, de tænkte på, der formede det gamle ord om de store tyve, man lader løbe.

Vi har i overensstemmelse med danske arbejderes interesser og krav modarbejdet pristallets bevidste mørklægning og stillet forslag om afskaffelse af særpristallet fra juli 1957, og vi har gennem årene krævet kontrol med priser og avancer. På land- brugsprodukternes område har vi modsat os en kornordning, der først og fremmest er en indrømmelse til godsejerne, medens det bliver forbrugerne og det kornkøbende landbrug, der må lægge ryg til. Derimod vil vi støtte — ud fra hensynet til småbrugets interesser — forslag til en mælkeordning, som skulle hindre en gentagelse af fjorårets pris- fald på smør ned til 3½ kr. pr. kg. Vi er- kender forbrugernes interesse i billige føde- varer, men det behøver ikke at ske på be- kostning af deres arbejdende fæller på lan- det. Derfor har vi henvist til det urimelige i, at fordelingen af landbrugsvarer i Dan- mark i dag er langt dyrere end i andre lande, og end den var for bare 10 år siden. Endelig vil jeg i denne forbindelse under- strege, at en naturlig konsekvens af denne garanti over for landbrugerne må være en tilsvarende garanti over for lønarbejderne, både med hensyn til en minimumsløn på 200 kr. om ugen og med hensyn til en årlig

minimumsindtægt, der betrygger deres til- værelse.

Hvad samlingens landbrugslove angår, har behandlingen af dem været præget af storbrugsrepræsentanternes mere utilslørede offensiv mod småbruget, mod udstykning- en og mod dens finansiering. I virke- ligheden er storbrugets stadige jammer og krav til den øvrige befolkning en anklage ikke mod småbruget, men netop mod det kapitalistiske storbrugs driftsform. Dette stiller for os trekantregeringen over for kravet om at gennemføre nye statshus- mandslove og gøre en ende på det mis- forhold, at der i dette land stadig findes godser med over 10 000 tdr. land.

Vi har støttet sociale love, der som enke- pensionsloven betød fremskridt. Vi har rejst kravet om endelig at få gennemført en tiltrængt forbedring af sygekasselov- givningen og endnu en gang om nedsættelse af folkepensionisternes aldersgrænse. Vi har stemt for den nye skolelov, men samtidig stærkt understreget nødvendigheden af, at der stilles de nødvendige midler, klasse- lokaler og snarest muligt lærerkræfter til rådighed, for at denne rammelov også kan få et indhold. Men derudover trænger en lang række problemer med hensyn til ungdommen sig på, ikke mindst under hen- syn til de store årgange. Det gælder de unges uddannelse, lærepladser som højere uddannelse, overhovedet en uddannelse, der svarer til den tekniske udviklings betingelser og krav i den tid, vi lever i.

Vi har ikke mindst arbejdet for en anden udenrigspolitik. Derfor har vi her i tinget stillet forslag om selvstændige danske ini- tiativer til fremme af fred og afspænding, om dansk støtte til Rapackiplanen, om ska- belse af en atomfri, militært udtyndet zone i Mellemeuropa og om Danmarks tilslut- ning til denne, om dansk støtte til alt, hvad der kan føre udenrigsministermødet i Genève og det topmøde, som må følge efter, frem til en løsning af det tyske spørgsmål, en løsning, som alle fredselkende kræfter, ikke mindst i det tyske folk selv, længes efter og er interesseret i, om forbud mod kernevåben, om et klart dansk nej til alle planer om tyske eller andre NATO-depoter på dansk grund og til raketter, om afvis- ning af de ansvarsløse antidemokratiske og antinationale kræfter i vort folk, der ønsker

[Fuglsang.]

at presse en sådan farlig udenrigspolitik igennem.

Vi har intet svar fået, og dog er vi kommunister ikke alene; ikke alene vi venter på svar. Herom vidner et stigende røre ude i befolkningen og ikke mindst netop i de kredse, regeringen bygger på. Jeg tænker på arbejdspladserne med deres tillidsmandsunderskrifter, på generalforsamlingsresolutionerne, jeg tænker på husmændene, og jeg tænker såmænd også på beslutningerne på det radikale landsmøde for nylig.

Men det er, som om alt dette ikke tæller. Det, som præger den offentlige debat om udenrigspolitik og forsvarsspørgsmål, er snarere regeringens debat med nogle højstående og højroastede militærpersoner, som pukker på deres ligeberettigelse med andre borgere og deres sagkundskab. Lad gå med deres ligeret, men så heller ikke mere. De har haft en chance for at erhverve sig en vis autoritet fremfor andre på forsvarsområdet, nemlig under besættelsen, men det tør vistnok også siges, at de temmelig grundigt lod denne chance gå fra sig. Hvad deres sagkundskab angår, tør jeg ikke betvivle den. Jeg tør ikke tvivle om, at de kender atombombens virkninger både med hensyn til strålingsfaren ved de forsøg, der gennemføres i dag, og med hensyn til, hvad den vil føre til i en krig. Men det tør vist også nok siges, at når det er sådan, så spiller de med falske kort i den offentlige debat om Danmarks atombevæbning, og hvad det ville kunne føre til. For den brede befolkning, der må lægge ryg til, er dette for alvorligt et spil til, at det kan overlades til en befolkningsgruppe, der næsten traditionelt tager fejl i netop storpolitiske spørgsmål. Skal der være nogen som helst mening i snakken om folkestyre, må det være befolkningens interesse og vilje, der er afgørende og ikke nogle generaler og militærpersoner.

Der bør heller ikke på den politiske og økonomiske front tillægges bankdirektørers, rederes og større arbejdsgiveres ord mere

vægt, end de faktisk er værd, og hermed nogle bemærkninger om den økonomiske situation og om regeringens muligheder i den henseende.

Fra ovennævnte finanskredses side tales en del om vor angivelige velfærdsstats overdrivelser, og der manes tit og ofte til mådehold med hensyn til den sociale lovgivning, med hensyn til lønkrav eller på anden måde med hensyn til udvidelse af købekraften. Heroverfor står en omend langsomt stigende produktion og, hvad der er værd at bemærke, en faktisk stigning, samtidig med at antallet af arbejdere og anvendte arbejdstimer er faldende. Dette gælder inden for industrien, og det gælder endnu mere udpræget udviklingen inden for landbruget.

Hvad den økonomiske situation angår, præges den også af, at der er flere lejligheder under opførelse, end der var på samme tid i fjor. Den præges af, at valutabalancen er mere gunstig.

Beskæftigelsessituationen er sådan, at regeringen i hvert fald har følt sig foranlediget til, på trods af bestemmelsen i grundlovens § 75 om at tilstræbe arbejde til alle, at udsende cirkulære om standsning af beskæftigelsesarbejder.

Jeg skal ikke komme ind på denne økonomiske stabiliserings varighed, men vi lever i en kapitalistisk verden, og dér er forholdene nu engang sådan, som for øvrigt den højtærede finansminister nylig meget træffende skrev i Dagens Nyheder, at de økonomiske konjunkturer skifter, som årtidene gør det.

Jeg skal heller ikke gå ind i diskussionen om den milde vinters og de udenlandske råvareprisers utvivlsomme indflydelse, men ønsker bare at sige, at hvad der er nået, er skabt af arbejdende mennesker trods skiftende regeringers handelspolitik og ødslen til militære formål og, takket være skiftende regeringers nedskæringsforlig gennem årene, på de arbejdende menneskers bekostning i form af højere skatter, dyrtid og bevidst arbejdsløshedsskabende foranstaltninger og, som det bl. a. er fremhævet af Industri-

[Fuglsang.]

rådets formand, gennem en lavere lønstigning i vort land end i andre europæiske lande.

Derfor er det dem, de arbejdende mennesker, der fremfor finansverdenens og Arbejdsgiverforeningens mænd har ret til at stille krav om at få deres del af de teknisk-økonomiske fremskridts goder, få dem i form af højere levestandard, stigende købekraft i takt med produktionsfremgangen og øget social trykthed. En sådan fremgangslinje har vi kommunister også i lovgivningsarbejdet støttet og søgt at fremme, og det vil vi fortsat gøre fremover.

Rosing: Ved denne afslutning af det høje tings arbejdsår vil jeg gerne benytte lejligheden til at fremdrage de for mig og for mine landsmænd vigtigste afgørelser og de skridt, der er taget for og i den nordlige del af Danmark, altså Grønland.

Det er for mig vanskeligt at undlade at nævne det store tab, vi har lidt, og den sorg, der har ramt os alle ved m/s „Hans Hedtoft“'s forlis i vinter. Dette føles endnu tungere for alle os, der har med Grønland at gøre, navnlig i de år, hvor materielle forbedringer og arbejdsindsats i Grønland er mest påkrævet og uundværlig. Vi kan vist være enige om, at denne ulykke og den fælles skæbne, vi måtte bøje os for, ikke alene satte vore menneskelige følelser i bevægelse, men også forstærkede fællesskabsfølelsen mellem danske og grønlændere i godt og ondt.

En af de kendsgerninger, der fulgte efter denne katastrofe, viste, at en ulykke af denne art kan drage mange ting frem i dagens lys, således at man bliver tvunget til at drøfte de faktiske forhold vedrørende sejladserne ved Grønland med sagkundskaben. Nødvendigheden af en forsvarlig udbygning af redningstjenesten i Grønland har landsrådet under de sidste ordinære møder udtrykt, idet man føler sig magtesløs i nødsituationer eller under eftersøgningsaktioner, når man kun har både til rådighed, der ikke er bygget til at kunne løse den slags opgaver.

Min afdøde kollega Augo Lynge, som selv har oplevet de med vintersejladserne forbundne farer i de grønlandske farvande, og som i år mistede livet, har for 2 år siden fra denne talerstol stillet spørgsmål om for-

svarligheden af vintersejladserne til Grønland, men blev, man kan næsten sige sat på plads af den daværende minister for Grønland. Det forekommer mig, som om der først skulle ske en ulykke af sådan art, som tilfældet var, før man tog sig sammen og nedsatte det udvalg, der skal beskæftige sig med spørgsmålene om besejlingen, redningsvæsenet, isrekognosceringen, deccastationerne, havopmåling, fiskeriinspektionen, fyr- og vagervæsenet m. m. ved og i Grønland. Jeg tror, at vi først og fremmest skylder pressen og dernæst den højtærede minister for Grønland tak for nedsættelsen af besejlingsudvalget; men man må på forhånd regne med, at resultatet af dette udvalgsarbejde vil medføre ret store økonomiske ofre for staten, som det høje ting til sin tid må tage stilling til. Da vil jeg håbe, at man tværs over politiske skranker opfatter kommende foranstaltninger til sikring af sejladserne og redningstjenesten deroppe som et krav ikke alene fra grønlændernes, men også fra den danske befolknings side.

Det næste, jeg vil sige et par bemærkninger om, er vedtagelsen af lovforslaget vedrørende opførelse af fiskeindustri anlæg m. v. i Grønland. Det er for mig og for Grønland en meget vigtig afgørelse, der kan få vidtrækkende betydning for fiskeriet i almindelighed og for hele udviklingen i Grønland i særdeleshed. Jeg tror, at dette er en af de bedste anbringelser af statens penge i Grønland, noget, som vil kunne indfri vore forhåbninger om økonomisk udvikling i denne del af Danmark. Her kan jeg som under tredje behandling af lovforslaget kun understrege, at behovet for virksomheder, der øger fiskeproduktionen og beskæftigelsen, er stort. De kommende investeringer forudsætter jo ikke blot rationalisering af fiskeproduktionen, men også større indsats fra fiskernes side og dermed en større og hårdt tiltrængt fortjeneste, der åbner muligheder for grønlændernes deltagelse i privat fiskeri samt anskaffelse af større og veludrustede fiskefartøjer.

Som bekendt er der i den sidste halv snes år dannet en arbejderstand på alle større steder i Grønland, og disse arbejderforeninger har sluttet sig sammen og har opnået forhandlingsret med hensyn til fastsættelsen af lønnen. Men mange af arbejderfamilierne lider nød om vinteren.

[Rosing.]

på grund af mangel på beskæftigelse og har alt for ringe muligheder for at få arbejde i byerne. Børnene fryser og sulter mange gange, når faderen ikke kan få arbejde og skaffe penge til mad og opvarmning af stuen, og der findes foreløbig ikke arbejdsløshedskasser, man kan få hjælp fra i sådanne tilfælde. Men ved denne lovs vedtagelse er der nu åbnet en mulighed for at få stabilt arbejde på fiskeindustri anlæggene. Tillige er der nu mulighed for at koncentrere befolkningen på en naturlig måde på de steder, hvor industri anlæggene kommer til at ligge.

I denne forbindelse er det også værd at nævne, at landsrådet under et ekstraordinært møde i marts måned i år har taget et meget vigtigt skridt, hvorved grønlænderne viste samarbejdsvilje med andre fiskere, f. eks. færingerne. Jeg vil ikke her opremse indrømmelserne i detaljer, men blot nævne, at denne landsrådsbeslutning er helt på linje med planerne om fiskeindustri anlæggene. Isolationens bånd er derved sprængt; vi må etablere en kontakt og et samarbejde med det folk, der har drevet fiskeri, længe før vi startede, og som har mange erfaringer, til en fælles indsats i dette foretagende. Navnlig vil jeg understrege praktisk indøvelse af de nyere fiskemetoder og rumsøfiskeri, som vi endnu ikke er fortrolige med. Dette åbner store perspektiver for fremtidens storfiskeri, som grønlandske fiskere i samarbejde med færingerne og danske fiskere kunne have begyndt på tidligere, hvis der havde været den basis, som nu foreligger.

Det er imidlertid ikke nok at lære blot de praktiske ting, der vedrører fiskeriet deroppe, thi praktisk sans har grønlænderne fra fødslen; men det, vi især mangler, er teoretisk uddannelse på dette område som på alle de andre, i denne forbindelse ikke mindst sømands- og handelskundskab. Denne opgave i forbindelse med industriplanerne er en af de første ting, der trænger til at blive lagt i faste rammer, ligesom der trænges til egnede lokaler, indkvarteringsmuligheder og lærerkræfter i selve Grønland.

Som bekendt er der ingen sømandsskole i Grønland, til trods for at fiskeriet er hovederhvervet. Det elementære navigationskursus, som forsøgsvis for 2 år siden er afholdt for Holsteinsborgs fiskere og

fangere ved en opvakt grønlandsk fartøjsførers initiativ, viste ikke alene en stor tilslutning, men også et stort behov for sådanne kundskaber. Det sømandskursus, man agter at etablere i vinteren 1959-60 i Godthåb, og som er fuldstændig afhængigt af forhåndenværende indkvarteringsmuligheder og lærerkræfter, må i nær fremtid have sine egne skole- og indkvarteringslokaler, ganske uafhængigt af de andre institutioner.

Endelig vil jeg give udtryk for nødvendigheden af, at forsøget med den løse handelsskoleuddannelse i vinteraftensskolerne på de enkelte steder bliver udbygget som en virkelig handelsskole. Dette er efter min mening et nødvendigt led i overgangstiden, hvor små handelsvirksomheder startes og drives også blandt grønlænderne; hvis denne start skal føre til en bedre fremtid, skal der en handelsuddannelse til. For tiden er der også stor mangel på dygtige og veluddannede udstedsbestyrere og handelsmedhjælpere, for det første fordi man i snart mange år har svigtet denne del af uddannelsen, og for det andet fordi kravene om ledelsen af sådan en handelsstation er for store i relation til den lille og løse uddannelse til denne post. Her må der gøres noget. I det hele taget bør arbejdet i lærlingeudvalget fremskyndes, et arbejde, som vi med spænding har ventet flere år på at se resultaterne af; tiden er nemlig inde til at fastlægge alle uddannelsesformer, således at de store årgange af ungdommen kan få mulighed for at komme i lære i rette tid.

Hans Schmidt: Jeg har tidligere ved de storpolitiske debatter fremført nogle problemer, som krigsfølgelovene har medført. De er velkendte, og jeg skal i dag afstå fra at opsummere dem, fordi jeg har den tro, at vi nærmer os en afslutning. Jeg vil dog gerne give en begrundelse for denne tro ved at fremføre nogle principielle betragtninger, som jeg mener kan være til gavn for forståelsen af situationen i dag. Disse betragtninger fremføres bedst i forbindelse med en kort fremstilling af de bestræbelser, som allerede er udfoldet, og de skulle gerne ses og optages som et tilløb til de bestræbelser, der ligger forude.

I de år, der er forløbet siden min ind-

[Hans Schmidt.]

træden i det høje ting, har jeg — som det jo også er anerkendt — bestrebt mig for ved en tilbageholdende fremførelse af problemerne at holde disse i erindring i håbet om en successiv og stilfærdig ordning. Jeg har fulgt den vej, jeg blev henvist til fra begyndelsen af, nemlig den ved forhandlinger og samtaler med ministre og embedsmænd at søge problemerne løst eller mildnet ved behandling af sagerne enkeltvis.

Noget blev der nået i de forløbne 5 år, men for et års tid siden begyndte alt at gå i hårdknude, og ved denne samlings åbningsdebat stillede jeg det spørgsmål, hvad dette skulle betyde.

Det var i særdeleshed spørgsmålet om tilkendelsen eller tilbagegivelsen af pensionsrettighederne, som var kommet i forgrunden, fordi disse var kommet til forhandling umiddelbart i folketinget og siden til behandling i finansudvalget. Efter det kendskab, jeg har til sagens forløb, kom spørgsmålet til forhandling i det høje ting første gang i året 1952 — altså året før jeg blev medlem af tinget — på grundlag af en generel ordning. Ved første behandling fik regeringens forslag en god modtagelse, men sagen standsedes af grunde, som kun er mig periferisk bekendt, og som jeg heller ikke har søgt at efterforske nærmere. Jeg forstod dog, at en generel ordning foreløbig var skrinlagt.

Efter år blev sagerne så genoptaget af den højtærede finansminister på et administrativt grundlag, hvortil vel også bidrog spørgsmål, som medlemmer af det konservative parti rettede til den højtærede minister her i salen. Sagerne har så været til forhandling flere gange i finansudvalget; men også denne form for en løsning har vist sig ikke at være brugbar, og ifølge en meddelelse fra finansministeriet er denne vej definitivt opgivet.

Under denne tingenes gang gennem årene har jeg i al stilfærdighed gjort, hvad jeg mente at kunne for at fremme sagen, også underhånden, og jeg vil gerne her indskyde, at det ikke er rigtigt, når det uden for denne sal antydes, at jeg først nu er kommet i tanker om og er blevet villig til at gå den politiske vej. Der kan kun være tale om en fortsættelse, selv om værgangsmåden ændrer sig.

Da alle sunde syntes mig lukket og jeg ingen anden vej kunne skimte, rejste jeg hjemme i den sønderjyske storkreds en diskussion om spørgsmålet, som jeg går ud fra er tingets medlemmer tilstrækkelig bekendt. Jeg vil dog her gerne tilføje, at det skete ikke af lyst til at yppe kiv, eller fordi jeg — som det er blevet formodet — så en chance til at agitere mod nogen eller noget. Hvis dette havde været tilfældet, kunne jeg vist ikke have holdt mig forholdsvis i ro i flere år.

Det skete derimod — og det vil jeg gerne understrege — udelukkende for på legitim vis at fremkalde nye tanker om sagens løsning, og nye tanker er da heller ikke udeblevet. Diskussionen har fået det resultat, at Jydske Tidendes sønderjyske lederskribent har givet mig det gode råd at tage initiativet til en forhandling med de ærede formænd for tingets partigrupper og med de i den sønderjyske storkreds valgte kolleger. Dette råd ledsagedes med et forslag om på ny at optage forhandlingen på et generelt grundlag, idet der henvistes til regeringsforslaget af 1952.

Jeg erklærede mig omgående villig til at følge dette råd, og i sidste uge har jeg ved forberedende samtaler med den nævnte kreds af tingets medlemmer kunnet overbevise mig om, at denne tanke var velgrundet, og det vil jeg gerne takke de ærede medlemmer for.

Med en bebrejdende undertone er det dog blevet foreholdt mig, at denne vej kunne jeg have slået ind på før. Jeg forstår godt sådanne tanker. Men så længe man fulgte den administrative vej og den endnu stod åben, var jeg afskåret fra at foretage mig mere eller andet, end sket er, og en generel ordning var jo prøvet før min indtræden i tinget. Når jeg ikke umiddelbart og uden diskussion selv er kommet på den tanke at søge forhandling på den omtalte måde, skyldes det ikke modvilje eller vrangvilje; det skyldes ganske enkelt, at jeg ikke har følt mig kompetent til at tage et sådant initiativ, og jeg tror trods alle tidens tendenser i modsat retning, at beskedenhed endnu er en dyd, om jeg så må sige.

Men dertil kommer et andet mere væsentligt og vægtigt moment. Hvis jeg havde taget dette initiativ uden en forudgående hjemlig diskussion, var det sket ud fra en

[Hans Schmidt.]

selvbestalt position, set fra alle sider, og med alle de svagheder, en sådan indebærer, såsom manglende bæreevne og et utilstrækkeligt mandat til at træffe formidlende aftaler med nogen vægt. Derimod er tanken om formen for initiativet og mandatet dertil nu, som det har formet sig, fremkommet som følge af en diskussion mellem parterne i grænselandet, en diskussion, som jeg også anser for at være en form for samarbejde. Selv om det var en utraditionel form for samarbejde, har dette dog vist sin værdi og bestået sin prøve. Initiativet sker altså ikke ud fra en selvbestalt position, men som en grænselandets vilje, idet der ikke har hævet sig en eneste røst herimod.

Dette forholds betydning underbygges yderligere, når vi følger sidste uges samtaler. Disse skal selvfølgelig ikke refereres, men der er fremkommet en vægtig tanke, som jeg ikke kan undgå at nævne. Under disse forberedende samtaler blev der over for mig fremsat ønske om, at jeg søgte at fremme erstatningssagen for besættelsestidens ofre, som der er sket henvendelse om hos regeringen i Bonn. Dette spørgsmål måtte derved indgå som et led i drøftelserne og overvejelserne i forbindelse med løsningen af de problemer, som fremsættes af mig. Som motivering for samordningen, der i øvrigt betyder en udvidelse af det oprindeligt foreslåede generelle grundlag, blev det med rette anført, at det ene er en følge af det andet, og i begivenhedernes rækkefølge stod besættelsestidens ofre først, endvidere at den samtidige ordning var et principspørgsmål, og at ordningen ikke alene skulle gælde mindretallet — hvad jeg accepterede uden videre.

Jeg vil dog gerne bekende, at jeg til at begynde med var lidt overrasket ved at blive stillet over for ønsket om samordningen. Min tøven var dog heller ikke her udtryk for nogen uvilje eller mangel på god hensigt, tværtimod. Ønsket var mig kun fremmed, fordi jeg skulle tage initiativet også i denne sag. Hidtil havde jeg ikke følt mig kompetent til at virke på dette plan, idet dette spørgsmål jo var et anliggende mellem staterne.

Efter nogle timers overvejelse blev jeg dog klar over, at tanken var rigtig: hvor jeg manglede statsborgerskabet, trådte tilknyt-

ningen til folket i stedet, og det kunne være lige så rigtigt og naturligt som i omvendt orden, hvor jeg har dansk statsborgerret uden umiddelbar tilknytning til det danske folk. Dette forhold og selve livets gang henviser altså det tyske mindretal til at være formidler mellem folkene og staterne og sætter os på prøve i dette forhold. Dertil kom også erkendelsen af, at selve sammenkoblingen i flere henseender måtte være gavnlige og virke fremmende.

Jeg erklærede mig derpå rede til at gå ind for en løsning af dette for forholdet mellem staterne meget betydende spørgsmål. Mere end god vilje og egen stilling kan jeg selvfølgelig ikke love, men bortset herfra vil jeg gerne understrege, hvad vi også var enige om: at de drøftelser, den førnævnte kreds af tingets medlemmer har erklæret sig rede til, selvfølgelig fra første færd kun er tænkt som og kun kan være uformelle og forberedende. I hvilken form drøftelsernes forhåbentlig positive resultat så må klædes, får stå hen; i hvert fald kan dette kun være anbefalende, dog med den vægt, en enig indstilling vil have.

Det er givet, at disse drøftelser vil kræve god tid, og det vil være sommerens opgave at forberede dem. Det er dog muligt, og også herom er der udtalt ønske, at en skriftlig skitse kan tilstilles kredsens medlemmer som grundlag for forudgående overvejelser. Jeg tror også, det vil være hensigtsmæssigt med henblik på en endelig og varig fred at indkalde ønskerne fra dem, som føler sig tyngtet. Ønskerne vil da bære præg af at være maksimale, og kredsens medlemmer — det tror jeg at kunne sige — ville sige ja til dem, hvis alene hjertet og følelsen kunne være bestemmende. Vi må dog også have lov til at anlægge fornuft og politisk indsigt, når planen lægges. Jeg tager her ikke parti- eller nationalpolitisk sigte, men ene et statspolitisk hensyn. Der er noget, der hedder statsræson, og regeringerne og vi med må have lov til også at tage de mulige konsekvenser i betragtning, som en opfyldelse af de fremsatte ønsker kan af føde. Det er et argument og et hensyn, jeg ofte er stødt på under mine samtaler i årenes løb, og som jeg har en vis respekt for.

Jeg har nu fremsat de tanker og principper, som jeg mener kan være vejledende for dette forehavende, og jeg vil så kun give

[Hans Schmidt.]

udtryk for håbet om, at det må krones med held.

I disse indledende bemærkninger om en fredsplan, om jeg så må sige, på dette særlige og begrænsede, omend betydningsfulde område nævnte jeg, at et fremsat ønske om samordning henviste mindretallet til formidlerens gerning. Da jeg sagde dette, havde jeg også et andet forhold i tanken. Hvis denne gerning nu skulle krones med held, ville dette ikke blot kunne være optakten, men endog være en forudsætning for et lignende virke på et andet og mere alment plan. Jeg tænker her på de europæiske markedsplaner og Danmarks stilling hertil.

Under debatterne om dette problem her i salen har jeg tilbudt den rygdækning, den garanti, som et dansk-tysk samarbejde i grænselandet kan byde. Det er givet, hvad enten Danmark tilslutter sig de seks eller ej, men vi nærer det stærke håb, at denne garanti kan være det lod i vægtskålen, som kan få vægtens tunge til at slå ud til fordel herfor, når bestemmelsen engang skal tages.

I mine betragtninger under markedsdebatterne har jeg givet udtryk for forståelse af, at Danmarks lod i vægtskålen til fordel for dannelsen af det store frihandelsområde kunne tænkes at veje tungest, når vi under disse forhandlinger stod uden for fællesmarkedet. Det blev jo fra anden side gjort gældende, at man ikke skal stile efter to forskellige mål på samme tid, men koncentrere sig om ét mål, og det var jo dengang det store frihandelsområde, som alle anså for det ønskelige.

Hvis jeg har forstået situationen ret, som den forelå dengang, var tanken den, at så kunne Danmark bedst hjælpe til med at formå England til at strække sig så vidt, at et frihandelsområde kunne realiseres. Men er denne tankegang gyldig endnu i dag? Jeg havde dengang mine stærke tvivl om, at denne politisk-matematiske formel var rigtig, og som situationen er nu, synes det mig at stå klart, at det er den i hvert fald ikke mere. Og hvorfor er resultatet udeblevet?

Hvis England ikke stod så stejlt på viljen til at bevare de oversøiske lande i sit stats-samfund for sig alene og samtidig krævede ligeberettigelse på det europæiske marked,

så havde frihandelsområdet eller endog et fællesmarked, som omfattede både de seks og de syv, kunnet være en kendsgerning. Men i stedet for går bestræbelserne nu ud på at tvinge de seks til at opløse sig selv. Jeg kan ikke se rettere, end at det må være formålet med forsøget på dannelsen af det lille frihandelsområde. I hvert fald ville det blive resultatet, hvis hensigten blev nået derved, at de seks lod sig forlede af en kortfristet og begrænset fordel til skade for et langfristet mål, og det har jeg svært ved at tro vil blive tilfældet. At de seks skulle føle ubehag ved dannelsen af det lille frihandelsområde, er dementieret, og dementiet synes troværdigt nok. Jeg forstår det sådan, at ubehaget ville blive størst hos de ydre seks, hvis styrkeprøven skulle udvikle sig til en handelskrig, og hvis den ikke gør det, hvad man må håbe, kan dette nye forsøg ikke blive andet og mere end en ny omvej.

Men det er sikkert også rigtigt, hvad en af industriens mænd har påpeget, at blot få års handelskrig ville medføre en strukturændring af erhvervslivet på begge sider af Skelbækken, som ville gøre det endnu vanskeligere at nå hen til den store europæiske økonomiske enhed, som verdensudviklingen såvel som den tekniske udvikling nu engang utvetydigt nødvendiggør.

I denne situation står Danmark i midten af kræfternes frie spil både geografisk og på grund af sin erhvervsstruktur, og jeg kan ikke se rettere, end at denne stilling netop prædestinerer Danmark til at tage det afgørende skridt, så vanskeligt det end må være. Som helhed betragtet står vi dog tøvende. Denne tilstand forandres ikke mere af det prisværdige initiativ, som den højtærede udenrigsminister ufortrødent udfolder, og som anerkendes af alle. Også det nye forsøg med de seks Osløstater i forening er sikkert rigtigt gjort. Den omstændighed, at hver tre af dem står på hver sin side af Skelbækken, kan henlede tanken på eller forlede til tanken om, at de kan bygge bro over skellet. Jeg savner forudsætninger for at kunne bedømme, om der foreligger reale muligheder. Men jeg tvivler og frygter for, at det er udtryk for fortsat tøven.

Denne tøven har sikkert haft sin berettigelse og sin værdi i den forstand, at tiden skal være moden til i forhold til de andre

[Hans Schmidt.]

at kunne tage en endelig og selvstændig beslutning med vægt. Men tiden vil meget snart være inde, hvor en sådan beslutningens vægt vil kunne dreje tungen på vægten til fordel for en europæisk enhed, som har en fremtid for sig. Når resultatet af alle bestræbelser gøres op, da kan det vel kun være et fællesmarked, som med tiden omfatter alle.

Aksel Larsen: Vi har vist aldrig ført folketingets afsluttende politiske debat i en så besynderlig situation som denne. Det er jo ellers reglen, at denne debat holdes som afslutning på det arbejde, folketinget har udført, siden det mødtes den første tirsdag i oktober, sådan at den kan forme sig som de forskellige partiers og regeringens egen statusopgørelse over, hvad der er udrettet af godt og ondt, hvad der er forsømt og hvad man har måttet lade ligge. Men sådan er det ikke i dag. To af de mest betydningsfulde lovforslag, regeringen har ønsket vedtaget, lovforslaget om en kornordning med forhøjede, statsgaranterede kornpriser og lovforslaget om en mælke- og smørordning med statsgaranterede mindstepriser, er endnu ikke færdigbehandlet.

Hvis det spil sorteper, regeringen og venstre beskæftiger sig med, og som har udsendt de to lovforslags tredje behandling, skulle ende resultatløst, ville det kun glæde mig, og det ville glæde mange med mig. Det er ikke rimeligt at give det store landbrug den gave, som en kornlov med højere kornpriser betyder, og ordningen vil være nationaløkonomisk skadelig, idet den fremmer den inflatoriske udvikling. Det bliver ikke bedre af, at man i nogen grad vil afbøde virkningerne af en kornprisforhøjelse for gårdejere og til dels for husmænd ved også at sikre højere priser på mælk, smør og andre mælkeprodukter på hjemmemarkedet. Man forbyder prisfald. Det bliver forbrugerne, især forbrugerne med børn, der kommer til at betale gildet.

Det er måske forståeligt, at de radikales regeringsfløj kan gå ind for en mælkelov, når den har ladet sig presse til at opfylde løfter, som statsministeren skal have givet landbrugets arbejdsgiverforening i fjor ved at gå med til en kornfordyrelse. Hvordan så det andet lille regeringsparti, retsforbundet, kan få sit politiske bukseskræv til at

holde, når det først stemmer for en kornordning og derpå kommer i tanker om sine principper og undlader at stemme om mælkeordningen, er straks mindre klart. Men hvordan socialdemokratiet kan forene det med såvel landets som sine arbejdervælgeres interesser at fordyre brød, mælk og smør for de hjemlige forbrugere, er vist uforståeligt for de fleste, og det bliver ikke mere letfatteligt af, at regeringen i spørgsmålet om mælkeordningen får støtte fra kommunisterne, der mener, det er rimeligt, at offentlig støtte til landbruget betales af befolkningen, ikke i forhold til dens indtægt, men i forhold til dens mælkeforbrug.

Situationen rummer i øvrigt en god portion taktik og en ikke ringe portion komik. Socialdemokrater, radikale og kommunister gennemfører en lov om statsstøtte fortrinsvis til gårdmandsbrug, medens gårdejernes specielle parti, venstre, holder sig udenfor. Venstres holdning i denne som i andre sager viser, at partiets taktiske manøvrer er ved at være noget væsentligt, og det har også præget den hidtidige debat i dag.

Særlig tydeligt er det kommet frem i det spørgsmål, som er det alvorligste af alle for vort land, nemlig udenrigspolitikken og den dermed forbundne militærpolitik. Der har fra venstre og det konservative folkeparti ingen mangel været på kritik af regeringens forslag til forsvarsordning, men også efter de ærede medlemmer hr. Erik Eriksens og hr. Poul Møllers taler her i dag må man have lov til at spørge, hvad de og deres partier egentlig vil. Det er nok så vigtigt som at få at vide, hvad de formentlig ikke vil. Beklagelserne over, at en ny militærordning ikke allerede er vedtaget, kan kun opfattes som spil for galleriet, hvad enten dette galleri så befinder sig i officersmesserne herhjemme eller i Paris eller i krigsministeriet i Bonn eller i Washington. Det er en fordel, at regeringsforslaget ikke er nået videre end til første behandling, og at der antagelig ikke kan træffes nogen afgørelse før tidligst i efteråret og forhåbentlig senere. Det giver tid til at tænke sig om. Det giver navnlig tid for befolkningen til at snakke med, så det ikke går som dengang for godt 10 år siden, hvor Danmarks tilslutning til Atlantpacten blev jaget gennem folketing og landsting på 2 dage.

Det, der må overvejes, og det, der kræves

[Aksel Larsen.]

et svar på, er det spørgsmål, jeg nu nogle gange har stillet såvel til regeringen som til generalerne: hvad skal det nytte med et dansk militærvæsen? Hvem tør påstå — for sandsynliggøre beviset er der ingen der kan — hvem tør påstå, at et land med Danmarks beliggenhed, område og befolkning har nogen mulighed for at forsvare sig eller for at blive forsvaret militært i tilfælde af, at det bliver udsat for eller indblandet i en moderne storkrig? Ja, der er nogen, der tør påstå det. Generalmajor Thygesen f. eks., der som chef for vestre landsdelskommando skriver artikler i Jyllandsposten om, at når vi blot har en efter tysk mønster opbygget krigsdivision stående i Jylland og dertil en reservedivision, vil denne styrke sammen med tilsvarende tyske styrker kunne beskytte Jylland derved, at de er i stand til at standse en fjende ved Elben. Formentlig går hr. generalmajoren ud fra, at hans tænkte fjende vil være så elskværdig kun at komme gående eller kørende til Elben og ikke drømme om at benytte flyvemaskiner, raketter eller andre kendte krigsmidler mod Jylland. Også venstres delegeretmøde for Sjælland tør påstå det, idet man dér har gjort sig til talsmand for, at de omtalte batterier, der til vor ulykke opstilles omkring hovedstaden, absolut bør forsynes med atomladninger. Det skal nok hjælpe, navnlig hvis en eventuel angriber vil være så hensynsfuld at lade sine flyvemaskiner komme i meget tætte sværme i en for raketterne passende højde. Hvad følgerne så bliver for hovedstadens befolkning, når i en sådan tænkt situation atomladninger eksploderer over dens hoveder, interesserer åbenbart ikke venstres delegerede.

Det, der er sandheden, er, at Danmarks mulighed for at komme i krig er uløseligt forbundet med det medlemskab i en militæralliance, i Atlantpagten, som desværre er en kendsgerning. Det, der er sandheden, er, at i tilfælde af en sådan krig er intet militært forsvar for Danmark eller beskyttelse for dets befolkning mulig. Endogså for 10 år siden, i marts 1949, erklæredes det højtideligt her i folketinget, at den såkaldte sikkerhed, vi fik ved at blive medlem af NATO, bestod i, at vore store allierede i tilfælde af, at vort land blev angrebet, var

i stand til at udøve repressalieangreb mod angriberens territorium. Om de efter atomvåbnenes og raketteknikkens udvikling stadig vil være i stand dertil, skal jeg ikke kunne sige, men jeg tør sige, at nok så mange atombomber mod et andet lands befolkning ikke hjælper det danske folk, når Danmark er gjort ubeboeligt og formentlig ubeboet.

Derfor er spørgsmålet om militærordningen ikke i første række spørgsmålet om 300 mill. kr. mere eller mindre. Det er spørgsmålet, om den er nogen nytte til, eller om den ikke snarere i enhver henseende er til skade, til skade, fordi den kun sikrer os død og ødelæggelse i krigstilfælde, og til skade, fordi den i fredstid sluger uhyre mængder af nationalproduktet, som anvendt til fredelige investeringer kunne skaffe arbejderne brød og gøre vort land mere velstående.

Afrustning af vort land, proklamering af vor absolutte neutralitet vil være det rigtige. Det vil være den mest fædrelandske politik. Den må naturligvis parres med en udenrigspolitik, som tjener fredens og landets interesser. Det er ikke Danmarks sag at forholde sig passiv og vente på, at stormagterne muligvis kommer til forståelse om Berlin, om en fredszone i Europa, om standsning af prøvesprængningerne og om forbud mod atombomben. Danmark bør aktivt søge at indvirke på stormagternes politik og forhandlinger.

En sådan udenrigspolitik er fredsbevarende, og Danmark vil ikke komme til at stå alene, når det har taget et initiativ i denne retning. Det er glædeligt, at der såvel i Sverige som i Norge er ved at vokse bevægelser frem, som arbejder for en tilsvarende politik i disse lande. Regeringen bør være opmærksom herpå og søge samarbejde om en fælles-nordisk udenrigspolitik for standsning af prøvesprængninger og afskaffelse af alle atomvåben og for, at de forhandlinger, der nu er indledet i Genève mellem stormagterne, må føre til international afspænding og dermed mindskelse af krigsfaren.

Jeg har forstået resolutionen fra de radikales landsmøde sådan, at der under den nuværende regering i hvert fald er sat en spærrebom op for et militærforlig med de

[Aksel Larsen.]

atomgale og tysklandsbejstrede officerer og deres politiske talsmænd i pressen såvel som her i tinget. Jeg håber, at udviklingen herefter vil gå den rigtige vej, og at befolkningen vil formå at lade sin røst høre og forlange af regering og folketing, at der bliver gjort op med det, Stauning i sin tid i Fakse kredsen kaldte den menneskefjendske militarisme. Jeg håber, at Danmark gør sig fri af aktivt medlemskab i den atlantiske militæralliance og søger sin sikkerhed, tryghed og velstand skabt gennem afskaffelse af militærvæsenet indadtil og gennem fredspolitik udadtil.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen om tillægsbevillingslovforslaget.

Vi går derefter tilbage til dagsordenens punkt 8, nemlig:

Tredje behandling af forslag til lov om en kornordning for høståret 1959-60.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5332).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Carl Petersen: På det møde, udvalget har holdt efter anden behandling, er der ikke fremkommet nye synspunkter eller stillet ændringsforslag, og jeg skal derfor anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges med 132 stemmer mod 6; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Derpå foretoges dagsordenens punkt 9, nemlig:

Tredje behandling af forslag til lov om hjemmemarkedspriser for mælk og mejeriprodukter.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5336, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1183).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Denne sag kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Ændringsforslaget sattes først til forhandling.

Carl Petersen: Ændringsforslaget er af redaktionel karakter, og jeg kan på mit partis vegne anbefale det til vedtagelse.

Jens Chr. Christensen: Ændringsforslaget er af rent teknisk karakter, og vi kan give tilslutning til det.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslaget.

Ændringsforslaget vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Carl Petersen: Jeg skal på socialdemokratiets vegne anbefale lovforslaget i den nu ændrede skikkelse til vedtagelse.

Jens Chr. Christensen: Venstre havde ved anden behandling stillet ændringsforslag,